

(ISSN: 2587-0238)

Bay-Dönertaş, A. (2023). Leader Teacher in Preschool Education According to Teacher Candidates, *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 8(23), 1427-1465.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijetsar.637>

Article Type (Makale Türü): Research Article

LEADER TEACHER IN PRESCHOOL EDUCATION ACCORDING TO TEACHER CANDIDATES

Aysun BAY DÖNERTAŞ

Dr., Ministry of National Education, Eskisehir, Turkey, aysunbay@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1219-7181

Received: 05.05.2023

Accepted: 15.08.2023

Published: 01.09.2023

ABSTRACT

This study, which aims to reveal the opinions of teacher candidates about the leader teacher in preschool education, is designed with a qualitative research approach. The study group of the study consists of 34 teacher candidates studying in the Preschool Teacher Education Program at a university in Eskişehir province in Turkey. Data were analyzed by content analysis method. According to the results of the research, a leader teacher in preschool classrooms is a person who has positive personality traits such as being loving, patient, developing positive relationships with his/her environment, guiding his/her environment and making a difference, as well as professional characteristics such as developing children, developing himself/herself professionally, managing the learning and teaching process, knowing children, being open to communication and cooperation, creating a positive classroom climate, having professional ethics, having professional knowledge and skills. Leading teacher in preschool classrooms should possess professional ethical values and positive personality traits (patient, calm, loving, etc.) as well as skills such as effective management of the learning and teaching process, time and programme, evaluation and management of children's behavior, effective communication, meeting management, stress and crisis management, personal and professional self-development, collaboration with colleagues and families, and pursuing the best interests of children in all situations. Some situations related to the teaching environment, related to families and children, related to professional skills, and some situations specific to the individual are challenging for the leader teacher in preschool education classrooms. In order to make preschool education widespread and effective practices in education, teachers should go beyond their traditional roles and carry the roles required by teacher leadership to their profession. In order to achieve this, attention should be drawn to management and leadership issues in preschool education, more studies should be carried out on this subject, and more pre-service and in-service trainings on management and leadership should be provided.

Keywords: Leadership, leading teacher, preschool education, leadership in preschool classrooms.

INTRODUCTION

Ensuring that individuals feel confident in the first years of life, revealing their creative aspects, supporting their physical, emotional, social, mental and language development are very important in terms of contributing to their success in the later years of life. As a matter of fact, Gürkan (2008) states that by providing preschool education services that provide children with rich stimulating environment opportunities, children will have the chance to seize opportunities that they will never be able to obtain in later years, and that a qualified preschool education provided in preschool years constitutes a guarantee for the future of humanity.

The planned and programmed educational activities carried out in preschool education institutions aim to ensure that children are supported and developed in many ways from an early age. It is known that teachers working in preschool education have important duties and responsibilities in the qualified continuation of preschool education in line with its aims and principles. The teacher, who is the main actor of classroom processes and teaching-learning process in this context, is obliged to provide students with behaviours appropriate to educational objectives and is the main determinant in classroom processes (Başaran, 2008; Şişman, 2022).

Preschool teaching is a different field compared to other teaching practices. Since many events or situations develop simultaneously, together and rapidly, there is a fast pace in preschool teaching (Şahin, 2005). In addition to these, the fact that the group of children with whom the teacher works are not yet independent, in need of an adult, and far from their families and homes imposes many responsibilities on the preschool teacher. Moreover, children's expectations and the level of fulfilment of their needs differ from one another. It is important for preschool teachers to meet the basic needs of children (love, affection, attention, nutrition, etc.) and to plan their activities by taking their developmental levels into consideration (Zembat, 2005). Therefore, in order for the learning-teaching process to be effective, teachers should integrate and use their technical knowledge with their own personality traits (Şahin, 2005). As a matter of fact, Gürkan (2005) states that teachers, on the one hand, bring quality to the education process with their knowledge, skills and attitudes, and on the other hand, they play a critical role in helping students acquire the behaviours in the curriculum with the methods, techniques and strategies they apply, thus increasing student qualifications. For this reason, the teacher should know the developmental characteristics of the children's ages and should also have detailed information about the family life of each child. In this way, they can better respond to the needs of young children who are separated from their mothers and homes for the first time, and better understand why they do certain behaviours (Oktay, 2002).

In the light of this information, it would be appropriate to mention the importance of leader teacher in the management of preschool classes. It is seen that the concept of leadership, which dates back to ancient times, continues to be important in a rapidly changing world in institutions ranging from schools to nations. It is possible to say that there is a need for leaders in every society, country and organisation as never before (Avolio et al., 2009; Bennis, 2009; Gardner, 1995). Undoubtedly, this is also valid for classrooms, which can be considered as separate management units within schools. It is important that teachers, who play a

fundamental role in achieving the goals of education, exhibit effective leadership behaviours both inside and outside the classroom. In the classroom environment, even if the common goal of students is to learn, the fact that students have different personality traits increase the need for a leader teacher to guide their behaviour (Dağ & Göktürk, 2014). Öqvist and Malmström (2016) state that leader teacher is extremely important for students' educational motivation, and emphasizes that when leader teacher is weak, students with high levels of competence would lose most of their educational motivation. Leadership in preschool education can take place in different roles, such as taking the time to get to know each of the students and build strong relationships with them, to provide high quality care, to implement effective practices to make the classroom a center of attraction, and mobilizing the community. Whatever form it takes, it is safe to say that the leader teacher in preschool education should endeavour to ensure that children have the best possible start in life. The characteristics of a leader teacher in preschool education can be listed as creating a positive, nurturing and stimulating environment for children's development; building strong relationships with parents, school management and colleagues; creating a positive classroom climate; planning an effective educational flow and developing effective strategies for classroom management; always looking out for the best interests of children; and being an advocate for preschool education.

It is a fact that qualified leaders are needed in the management of schools, more specifically in the management of classrooms, as in the management of communities. In the literature, there are national (Aydın, 2022; Başak, 2022; Can, 2009; Can, 2013; Çakırer, 2017; Çeküç, 2008; Dağ & Göktürk, 2014; Gündüzalp & Şener, 2018; Gülbahar, 2018; Güven, 2015; Ustaoglu & Bozkurt, 2022) and international (Barth, 2001; Carver, 2016; Harris, 2005; Hunzicker, 2017; Kent et al. 2012; Muijs & Harris, 2003; Pellicer & Anderson, 1995) studies are available. Among these studies, it is possible to say that the number of studies on leader teacher in preschool classrooms is limited. It is thought that this study on leader teacher in preschool classrooms will contribute to the field.

The aim of this research is to reveal the views of teacher candidates about the leader teacher in preschool education. In line with this purpose, answers to the following questions will be sought.

1. How do teacher candidates define the leader teacher in preschool classes?
2. According to the opinions of the teacher candidates, what characteristics should a leader teacher have in preschool classes?
3. According to the opinions of the teacher candidates, what are the situations that force the leader teacher in preschool classes?
4. What are the characteristics of the teacher candidates who consent to be the leader teacher in the school light three small classrooms?

METHOD

Research Model

This research, which aims to reveal the views of teacher candidates about the leader teacher in preschool classrooms, was designed as a qualitative study. Qualitative research can be defined as the process of developing field-specific explanations or theories by examining the meanings created by individuals (Özden & Saban, 2019). Case study model, one of the qualitative research designs, was used in the study. The focus of the case study is to develop an in-depth description and analysis of the situation or situations. Case study aims to provide an in-depth understanding of the situation or situations (Creswell, 2021a).

Working Group

In this study, the opinions of teacher candidates about leading teachers in preschool education were consulted. The study group of this research consists of 34 teacher candidates studying at Preschool Education Program in Eskişehir/Turkey in the 2022-2023 academic year. While determining the study group, easily accessible case sampling, one of the purposeful sampling methods, was used. The sample was determined with this method because of the reasons such as accessing easily to the participants who are studying in the Preschool Teaching Programme. This situation provides speed and practicality to the research and reduces the cost (Yıldırım & Şimşek, 2021), and the participants volunteered to participate in the study. In addition, the participants had previously taken the "Management of Preschool Education Classrooms" course.

The study group of this research consists of 34 volunteer teacher candidates. Demographic information of the study group is presented in Table 1.

Table 1. *Distribution of Participants According to Demographic Variables*

Variables	Categories	n	%
Gender	Female	30	88,2
	Male	4	11,8
Age	20-21	26	76,4
	22-23	4	11,8
	24 years and over	4	11,8
Classroom	3	31	91,2
	4	3	8,8
Application Experience	Yes	16	47,1
	No	18	52,9
TOTAL		34	100

Of the teacher candidates participating in the study, 30 (88.2%) were female and 4 (11.8%) were male. It was thought that this distribution was due to the fact that mainly female teacher candidates were studying in the Preschool Teaching Programme. Twenty-six (76.4%) of the teacher candidates were between the ages of 20-21,

4 of them (11.8%) were between the ages of 22-23 and 4 of them (11.8%) were 24 years and older. 31 teacher candidates (91,2%) were studying in the 3rd grade and 3 teacher candidates (8,8%) were studying in the 4th grade. While 16 of the teacher candidates (47,1%) having experience in practice, 18 of them (52,9%) had no experience.

Data Collection

In the study, semi-structured interview technique was used to analyze and reveal the views of the participants in depth. In order to collect data for the study, a semi-structured interview form (Leader Teacher Interview Form in Preschool Education Classrooms) was developed. The form was presented to the field experts and the it was finalized by making the necessary arrangements in line with the expert opinions. The interview form consists of two parts; in the first part, personal information about the participants (gender, age, class, practice experience), and in the second part, questions to reveal the participants' opinions and suggestions regarding leader teacher in preschool classrooms were included.

Analyzing the Data

Content analysis method was used to analyze data. Content analysis aims to reveal the facts hidden in the data (Corbin & Strauss, 1990). For this purpose, categories/themes are determined, data are coded into these categories/themes and findings are interpreted (Creswell, 2021b). In this context, the opinions of the participants containing similar elements produced by the participants to the relevant questions were collected and organized under certain categories and presented in tables. Participant opinions were re-coded by an expert other than the researcher and the reliability of the research was calculated as 87% with the reliability formula suggested by Miles and Huberman (2021). In addition, the distribution of the demographic information of the participants and the frequency of the categories created were calculated with descriptive statistics (frequency, percentage calculation). Finally, while interpreting the findings, interview transcripts were used and the opinions of the participants were given with direct quotations.

FINDINGS

In this study, which aims to reveal the views of teacher candidates about the leader teacher in preschool classrooms, the views of the participants were organized under certain categories and the findings were discussed within the framework of the questions sought to be answered in the sub-objectives.

Participants' Views on the Definition of the Concept of "Leader Teacher in Preschool Classrooms"

Within the scope of the research, the participants were asked to define the leader teacher in preschool classrooms. All of the participants made a definition about the concept of leader teacher in preschool classrooms. The definitions made by the participants about the leader teacher are categorized and presented in Table 2 with frequency distributions.

Table 2. Participants' Views on the Definition of the Concept of "Leader Teacher in Preschool Classrooms"

Categories	Testimonials	Number of Opinions	f
Occupational Characteristics	<ul style="list-style-type: none"> • Developing children (T1, T3, T13, T14, T18, T20, T22, T25, T26, T27, T29, T33) • Professional self-development (T4, T6, T9, T10, T11, T13, T15, T17, T21, T22, T29, T31, T34) • Managing the learning and teaching process (T7, T12, T16, T20, T23, T24, T25, T26, T27, T28, T33) • Recognising children (T3, T14, T22, T23, T24, T27, T32, T33, T34) • Being open to communication and co-operation (T9, T22, T24, T25, T27, T29, T30, T31) • Creating a positive classroom climate (T3, T8, T16, T19, T25, T27) • Having professional ethics (T19, T20, T25, T27, T30, T33) • Having professional knowledge and skills (T11, T22, T24, T25, T34) 	8	70
Personal Characteristics	<ul style="list-style-type: none"> • Having positive personality traits (T2, T4, T5, T6, T10, T17, T18, T21, T22, T25, T31) • Developing positive relationships (S6, S15, S27, S32) • Guiding (S14, S15, S21) • Making a difference (S6, S34) 	4	20
TOTAL		12	90

As seen in Table 2, the definitions made by the participants regarding the concept of leader teacher in preschool classrooms were grouped under two categories: *professional characteristics* and *personal characteristics*. In the definitions, it was seen that mostly (f=70) expressions emphasizing the professional characteristics of the leader teacher were used. In the *professional characteristics* category, eight different opinions were identified. In the definitions made in this category, "Developing children" was emphasized the most (n=12). Then, the view of "Professional self-development" (n= 13) came to the fore. Another prominent view is related to managing the learning and teaching process (n=12). In the definitions of the concept of leader teacher in preschool classes, it was also found that there were opinions about knowing children (n=9), being open to communication and cooperation (n=8), creating a positive classroom climate (n=6), professional ethics (n=6) and having professional knowledge and skills (n=5). In order to be more explanatory, some participant statements are given below.

"...In my opinion, a leader teacher is a teacher who is also a student. It is a person who equips himself/herself with the necessary virtues in every aspect, who does not depend on situations and conditions, but shapes himself/herself according to the course of events, who is involved in the class as a member of the class instead of dominating the class with authority. I can think of many things such as being effective in the context of determining the rules, explaining them to children, and being successful in managing time well. When talking about the teacher as an effective leader, I think it is impossible to talk about only one context. Therefore, an effective teacher should be a person who improves himself/herself in the way of having all skills and is always developing...." (T22)

"...A leader who can take care of all the children in the class, provide the necessary support to children

with special needs, look out for the best interests of children, use his/her profession effectively as required, give direction to children..." (T13)

"...The leader teacher is responsible for the control of the classroom, for the children, for ensuring the order in the classroom, for fulfilling the tasks necessary for the children to go further than where they are, the leader teacher is the teacher who knows the individual characteristics of the children and can manage the behaviour of the children in the classroom..." (T14)

"...The teacher who observes the children well, prepares the environment to respond to their needs, manages the class and creates appropriate learning environments is the leader teacher, the one who explains the rules and ensures that the students obey them through repetition and communication with the whole class..." (T25)

When Table 2 is examined, it is seen that another category identified in the definitions made by the participants regarding the concept of leader teacher in preschool classrooms is *personal characteristics*. In this category, most of the participants (n=11) emphasized the positive personality traits of the leader teacher in preschool classrooms. In the same category, developing positive relationships (n=4), guiding (n=3) and making a difference (n=2) came to the fore in the definitions of the concept of leader teacher in preschool classrooms. Clearly, some participant statements are given below.

"...As an effective leader, the preschool teacher should be patient. It can be a bit difficult to be in the same environment with many young children at the same time. That is why we as teachers need to be patient. At the same time, we need to be sympathetic, smiling and empathetic. As a cold and dull teacher, we can frighten children and push them away from ourselves. We need to empathize and put ourselves in children's shoes and understand what they think and feel..." (T4)

"... As an effective leader, I think the teacher should be cheerful, be a good role model by being consistent and honest in the classroom. He/she can also be humorous. He/she should not be cold and distant from the children in the classroom, he/she should be able to empathize and be understanding... (T5)

"...A person who sets an example for children with his/her appearance and behaviour..." (T21)

"...As an effective leader, the teacher should be open to innovations, understanding and tolerant. He/she should be a role model for children with his/her good qualities, he/she should be soft, he/she should be able to understand the situation of the students..." (T18)

Participants' Views on the Characteristics of a Leader Teacher in Preschool Classrooms

Under this title, the views of the participants on the characteristics that the leader teacher should have were

analyzed. Participants' views on the characteristics that the leader teacher should have are categorized and presented in Table 3 with frequency distributions.

Table 3. Participants' Views on the Characteristics of a Leader Teacher in Preschool Classrooms

Categories	Testimonials	Number of Opinions	f
Professional Knowledge and Skills	<ul style="list-style-type: none"> • Having effective communication skills (T3, T4, T6, T7, T8, T9, T11, T12, T13, T14, T15, T18, T19, T20, T21, T22, T23, T24, T26, T27, T28, T29, T30, T31, T32, T33, T34) 	7	88
	<ul style="list-style-type: none"> • Managing the learning and teaching process effectively (T2, T3, T6, T3, T4, T7, T8, T10, T11, T14, T15, T16, T17, T18, T19, T20, T21, T22, T24, T26, T27, T29, T31, T32, T34) 		
	<ul style="list-style-type: none"> • Managing time effectively (T1, T2, T9, T11, T13, T15, T17, T19, T20, T21, T27, T28) 		
	<ul style="list-style-type: none"> • Evaluating and managing children's behaviour (T6, T7, T8, T11, T15, T16, T18, T22, T23, T24, T27, T29, T32) 		
	<ul style="list-style-type: none"> • Managing the programme effectively (T7, T9, T12, T21, T26, T30) 		
	<ul style="list-style-type: none"> • Having meeting management skills (T5, T7, T24) 		
	<ul style="list-style-type: none"> • Having stress and crisis management skills (T26, T28) 		
Attitudes and Values	<ul style="list-style-type: none"> • Having positive personality traits (being patient, calm, loving, etc.) (T1, T2, T12, T13, T14, T15, T16, T18, T19, T20, T21, T22, T23, T26, T27, T28, T30, T33, T34) 	5	46
	<ul style="list-style-type: none"> • Having professional ethical values (T10, T14, T15, T18, T19, T24, T26, T28, T32, T33) 		
	<ul style="list-style-type: none"> • Personal and professional development (T14, T15, T20, T23, T25, T26, T30) 		
	<ul style="list-style-type: none"> • Being in cooperation with colleagues and families (T15, T17, T23, T24, T31, T32) 		
	<ul style="list-style-type: none"> • Considering the best interests of children (T10, T12, T16, T23) 		
TOTAL		12	134

As can be seen in Table 3, participant views were divided into two categories: *professional knowledge and skills* and *attitudes and values*. Among the participant views on the characteristics that the leader teacher should have in preschool education, 88 of them were coded in the category of *professional knowledge and skills*. Seven different opinions were identified in this category. The participants mostly (n=27) emphasised the view of "having effective communication skills" regarding the characteristics that the leader teacher should have in preschool education. 25 participants expressed their opinions about managing the learning and teaching process effectively among the characteristics that a leader teacher should have in preschool classrooms. These views are followed by; managing time effectively (n=12), evaluating and managing children's behaviours (n=13), managing the programme effectively (n=6), having meeting management skills (n=3), having stress and crisis management skills (n=2). Some of the participant views are given below for clarity.

"... Among leadership skills, we should especially demonstrate effective communication, which affects our relationships with children, parents, other teachers and administrators. We should use positive sentences, not snapping at anyone, empathise, and explain the situation in a clear and understandable way. In this way, misunderstandings are eliminated and correct and proper communication can be established. In addition to this, we should create a favourable environment and a positive classroom atmosphere in order to avoid any undesirable situation in the classroom..." (T6)

"...The leader teacher should create a positive classroom climate, should not exclude anyone and should approach as a whole. They should be clear and consistent in behaviour management. He/she should meet with each parent separately and make them feel that he/she is an expert in his/her field. They should be in constant co-operation with parents..." (T24)

"...The leader preschool teacher should communicate with children at the child level and families at the adult level. They should respect the ethnic origin and individual differences of children and families..." (T33)

"... It's important to stick to routine and schedule in preschool classrooms, but it shouldn't be a blind commitment. The teacher should endeavor to do what he/she has determined in the daily education flow by using time effectively. According to the interest of the children, they should provide flexibility according to extraordinary situations that are not in the plan. Children may sometimes get bored with the activities. Then they should switch to a different activity. They should be flexible. Communicate effectively with parents and school administration..." (T30)

"...There may be processes like the pandemic. In such crisis moments, they should be able to easily produce solutions. They can participate in trainings for this. At such times, they should be able to manage the programme correctly without interrupting it..." (T26)

When Table 3 is examined, it is seen that another coded category regarding the characteristics that the leader teacher should have in preschool classes is the category of *attitudes and values*. It was determined that there were five different opinions in this category. The participants mostly (n=19) stated that the leader teacher in preschool classes should have positive personality traits (patient, calm, loving, etc.). This was followed by having professional ethical values (n=10), personal and professional self-development (n=7), co-operating with colleagues and families (n=6), and looking out for the best interests of children (n=4). Some of the participant views are given below for clarity.

"...In my opinion, the first condition for creating a positive classroom climate is that the teacher should enter the classroom with a full smile and an affectionate greeting. The teacher should establish emotional bonds with his/her students and be aware of the fact that even a small contact can improve the whole day of the student..." (T12)

"...A leader preschool teacher should be friendly, sincere, reliable, highly aware, well versed in his/her field, mobile, not tiring easily, strong in communication with people of all ages, sometimes prescriptive and sometimes tolerant. At the same time, they should be open to innovations and should not stay away from technological developments. In addition, they should be in constant communication with children and parents and use a positive language..." (T13)

"...In my opinion, a leader teacher is a teacher who can establish order among children by being egalitarian and fair. He/she is calm, respectful, understanding and polite towards children. He/she follows the activities for all developmental areas of children and tries to be useful for children by continuously improving himself/herself. Instead of spending the day idle, he/she utilises every moment and every minute to be useful for the class and children..." (T23)

Participants' Views on the Challenging Situations for Leader Teachers in Preschool Classrooms

Under this title, the views of the participants on the situations that challenge the leader teacher in preschool education were analyzed. The views of the participants on the situations that challenge the leader teacher in preschool classrooms are categorized and presented in Table 4 with frequency distributions.

Table 4. Participants' Views on the Challenging Situations for Leader Teachers in Preschool Classrooms

Categories	Testimonials	Number of Opinions	f
Situations Related to the Teaching Environment	<ul style="list-style-type: none"> Limited opportunities (T1, T11, T14, T16, T17, T19, T21, T25, T26, T34) School management (T8, T11, T19, T22, T23, T29, T30, T31, T33, T34) Crowded classes (T1, T13, T14, T19, T23, T27) School climate (S1, S15) 	3	28
Situations Related to Families	<ul style="list-style-type: none"> Communication with families (T3, T8, T10, T11, T11, T13, T14, T15, T16, T19, T20, T21, T24, T25, T26, T32) Negative attitudes and behaviours of families (T22, T23, T24, T25, T29, T30, T31, T33, T34) 	2	24
Situations Related to Children	<ul style="list-style-type: none"> Needs of children with special needs (T4, T11, T13, T16, T19, T28, T32, T34) Special situations related to children (health, different culture, etc.) (T14, T16, T17, T19, T25, T32, T33) Children's adaptation to school / first days of school (T2, T7, T9, T13, T23, T24, T28) 	3	22
Situations Related to Professional Skills	<ul style="list-style-type: none"> Behaviour management (T3, T6, T10, T11, T13, T15, T16, T18, T22, T29, T30, T33) Classroom management (T4, T9, T15, T16, T20, T21) Lack of experience (S12, S30, S32) 	3	21
Situations Related to the Teacher Him/herself	<ul style="list-style-type: none"> Emotion management (S5, S20, S26) Temperament, attitude and values (T2, T20, T21) Being closed to innovations and development (S29) 	3	7
TOTAL		14	102

As can be seen in Table 4, the participant views on the situations that challenge the leader teacher in preschool classrooms were divided into five categories: *situations related to the teaching environment, situations related to families, situations related to children, situations related to the profession and personal situations*. Among the *situations related to the teaching environment*, the most frequently coded (f=28) opinions of the participants were that limited facilities (n=10) and school administration (n=10) were the most challenging

situations for the leader teacher in preschool classes. In addition to these views, overcrowded classrooms (n=5) and school climate (n=2) were stated as situations that challenge the leader teacher in preschool classrooms. Some of the situations *related to the teaching environment* that challenge the leader teacher in preschool classrooms are given below with direct quotations in order to be more descriptive.

"...In my opinion, one of the things that will force the teacher is firstly the insufficiency of the facilities. In an environment where there are no tools and equipment to be used, the teacher's morale and motivation will decrease..." (T25)

"...If the administrator is an administrator with a classical understanding, if he/she is not open to change and innovations, he/she may create obstacles in front of what the teacher wants to do. If he/she does not respond to the needs of the teacher, the teacher may experience negative feelings..." (T30)

"...When the number of students in the class is high, teachers may have difficulty in making a detailed and good observation. The teacher's time allocated to each child will decrease..." (T27)

In Table 4, the second most frequently coded category (f=24) is the category of *situations related to families*. The participants stated that the most common opinion (n=15) was that the leader teacher in preschool classrooms would have difficulty in communicating with families. There were also participants who stated that the negative attitudes and behaviours of families (n=9) would challenge the lead teacher in preschool classes. Some of the situations *related to the families* that challenge the leader teacher in preschool classrooms are given in direct quotations below to be more descriptive.

"...In some cases, parents may show resistance just like children. Parents who are not open to co-operation may force the teacher..." (T33)

"...Communication with parents can also be difficult for the teacher. Because according to each parent, the most valuable one is their own child. In addition, since each family has a different structure, different culture, different understanding, perspective, economic situation... These different structures may affect the teacher's communication with families..." (T26)

When Table 4 is analyzed, it is seen that another category in which opinions were coded regarding the situations that challenge the leader teacher in preschool classrooms is the category of *situations related to children*. In this category, the needs of children with special needs (n=8), special situations related to children (health, different culture, etc.) (n=7), and children's adaptation to school/the first days of school (n=7) were stated as situations that may challenge the leader teacher in preschool classes. Some of the situations *related to children* that challenge the leader teacher in preschool classrooms are given in direct quotations below by the aim of being more descriptive.

"...In my opinion, one of the most difficult situations for the teacher in the classroom is the child's

acclimatization process. In the first days of school, children who are separated from their families for the first time may show resistance not to enter the classroom, in such cases, the teacher may have difficulty because all children are in the process of getting used to school. The teacher may have difficulty in applying empathy in adaptation. Sometimes he/she may not know how to approach children because there may be another reason underlying each child's adaptation problem..." (T28)

"...Some children may have diseases. In the school where I did my internship, there was a child with diabetes. His sugar had to be constantly checked with a sugar monitoring device. I think such situations are difficult for the teacher. It puts a different responsibility on the teacher..." (T19)

As seen in Table 4, *situations related to professional skills* are among the situations that challenge the leader teacher in preschool classrooms. The frequency value (frequency) of the three opinions coded in this category is 21. The participants mostly (n=12) stated that behaviour management would challenge the lead teacher in preschool education. This view was followed by classroom management (n=6) and lack of experience (n=3). Some of the situations *related to professional skills* that challenge the lead teacher in preschool classrooms are given in direct quotations below to be more descriptive.

"...We may have difficulties when children do not get along with each other and argue with each other, when children's attention is distracted during the activity and they cannot recover. We may also have difficulties in situations such as the needs of children with special needs, school trips..." (T15)

"...In the preschool period, teachers may have the most difficulties with students who show undesirable behaviour. Especially in the first years of the profession... The teacher's attitude towards these situations should always be the same..." (T29)

"...I think that a preschool teacher has the most difficulty in implementing routines and rules in the classroom. The reason for this is that time is needed for routines and rules to settle. Rules that are not determined in the first weeks may create confusion for later..." (T16)

It is seen that the last category in Table 4 is *the situations related to the teacher himself/herself*. Participants expressed three different opinions in this category, seven in total. These views are; emotion management (n=3), temperament, attitude and values (n=3) and being closed to innovations and development (n=1). In order to be more descriptive, some of the participant views are given below.

"...Preschool teachers may have the most difficulty in being patient. Although the teacher is very patient in his/her daily life, sometimes his/her patience may be difficult in the classroom. In such cases, she/he should try to calm herself/himself down by remaining calm..." (T20)

"...Sometimes teachers can get tired too. They may have difficulty in hiding their emotions and not showing them to children. For example, it is a day when they are extremely sad. In this case, it will be

difficult to continue with the planned programme in the classroom. It may be difficult to manage the class for that moment. Because they may not feel that they belong to the class..." (T5)

Participants' Opinions and Suggestions Regarding Leader Teacher in Preschool Classrooms

Under this heading, the opinions and suggestions of the participants regarding leader teacher in preschool classrooms were analyzed. The opinions and suggestions of the participants regarding leader teacher in preschool classrooms are categorized and presented in Table 5 with frequency distributions.

Table 5. Participants' Opinions and Suggestions Regarding Leader Teacher in Preschool Classrooms

Categories	Comments and Suggestions	Number of Opinions	f
Attitudes and Values Related	<ul style="list-style-type: none"> • Positive personality traits (being calm, patient, etc.) should be strengthened (T1, T2, T4, T5, T7, T11, T12, T13, T14, T15, T16, T19, T20, T22, T25, T27, T30, T32) • Personal and professional development should be strengthened (T5, T8, T9, T13, T17, T20, T24, T26, T29, T31) • Effective communication and co-operation with children, families, colleagues and the environment (T3, T6, T11, T23, T25, T26, T28, T29, T33) • Efforts should be made to benefit (S2, S3, S7, S8, S17) • Behaviours should be in accordance with professional ethical principles (T10, T16, T19, T21, T26) • Be committed to the profession (T2, T11, T15, T25) • Work should be done to make a difference (T15, T26, T34) • Efforts should be made to overcome difficulties (T23, T25, T30) 	8	57
Concerning Children	<ul style="list-style-type: none"> • Exhibit attitudes and behaviours that support the development of children (T1, T2, T6, T12, T16, T19, T22, T23, T24, T27, T31) • In all cases, children's best interests should be considered (T10, T14, T16, T18) • Children's development should be followed (T1, T11, T29) 	3	18
Regarding Education and Training	<ul style="list-style-type: none"> • Learning and teaching process should be managed effectively (T11, T17, T20, T23, T25, T26, T28, T34) • The programme should be stretched when necessary (T19, T22) 	2	10
TOTAL		14	85

As seen in Table 5, the participants offered their opinions and suggestions in three different categories: *attitudes and values, children, education and training*. The participants gave opinions and suggestions mostly (f=57) on attitudes and values. In this category, opinions and suggestions were coded under eight headings. Among these, the opinion (n=18) that "Positive personality traits (being calm, patient, etc.) should be strengthened" of the leader teacher in preschool classes came to the fore. The participants' view that "Personal and professional development should be strengthened" (n=10) is also noteworthy. Nine participants suggested that the leader teacher in preschool classes should "establish effective communication with children, families, colleagues and the environment, and be in cooperation". Five participants suggested that "Efforts should be made to benefit" and "Behaviour should be in accordance with professional ethical principles". In addition to these, suggestions were made that the leader teacher in preschool classrooms should be committed to his/her profession (n=4), try to make a difference (n=3), and strive to overcome difficulties (n=3). Some of the

participant views are given below for clarity.

"...The teacher must never give up even if he is forced to. He must get away from exhausted people who will corrode his idealism. He must always do his best. He must show equal love to every child and must not discriminate. No matter how much sympathy they sometimes feel for other children, they should treat every child the same. Except for children with special needs..." (T30)

"...The teacher must never give up being patient. Unless he is patient, all other things may remain incomplete. They should be patient, endeavour and never give up hope. As preschool teachers, we can overcome every difficulty. We should be committed to our profession and love our profession..." (T22)

"...In order to be an effective leader, a preschool teacher must first be sure that he/she is in the right profession. Because this profession requires love for children, patience and empathy. If the teacher does not have these characteristics, he/she will not do his/her job correctly and with love..."(T15)

Another coded category in Table 5 is *related to children*. It is seen that the frequency distribution (frequency) of three different opinions in this category is 18. In this category, it was suggested to exhibit attitudes and behaviours that support the development of children (n=11), to follow the development of children (n=4), and to consider the best interests of children in every situation (n=3). In order to be clear, some direct quotations compiled from the participant views are given below.

"... I think a leader teacher should firstly know each child in his/her class well" (T29)

"...He must work and strive for the benefit of children. Always look out for their best interests. They should show a determined stance in fulfilling the goals they set for children. They should endeavour to develop children in activities and studies. They should prioritise the child..." (T10)

It is seen that the last coded category in Table 4 is related to education. In this category, they suggested that "The learning and teaching process should be managed effectively" (n=8) and "The programme should be stretched when necessary" (n=2). In order to be more explanatory, direct quotations are given below.

"...The teacher should establish classroom routines, create common goals and approve children's contributions. Manage time well while implementing the programme. They should have a planned programme. They should be able to draw children's attention to activities. They should be able to produce quick and practical solutions in the face of sudden events..." (T23)

"...When necessary, he/she should be able to make immediate changes in the daily flow and switch to different activity plans and different activities in line with the interests and wishes of the children...If the activity he/she planned did not attract the interest of the children, he/she should not force them to apply that activity, he/she should produce creative solutions at that moment and

switch to an activity that can attract the interest of the children..." (T19)

DISCUSSION and CONCLUSION

In this study focusing on leader teacher in preschool education, based on the views of teacher candidates, answers were sought to the questions of who the leader teacher is, which characteristics he/she has, in which situations he/she has difficulties, and opinions and suggestions about leader teacher in preschool classrooms were included. It is thought that this research will be guiding on the issues such as the management of preschool classrooms, supporting and developing the leadership skills of school teachers, and will be a sample for other researches to be conducted in the field.

In preschool classes, it is important for teachers to have leadership roles, in other words, to continue their profession by integrating their roles as leader teachers. It is a fact that in the preschool period, which covers the first years of life, children, families and society need the leadership of the preschool teacher. The role of the leader preschool teacher who strives for the benefit of children to make a better start in life, to develop their knowledge and skills, to provide the guidance and support they need to parents, and to access a qualified education from early ages is great. It is thought that this study will also guide educators working in the field of preschool education.

Firstly, the participants were asked to define the concept of leader teacher in preschool classrooms. All of the participants made *definitions about leader teacher preschool classrooms*. In the definitions made, the professional characteristics of the preschool teacher were mostly emphasized, and expressions related to personal characteristics such as being loving and patient were also included. According to the findings obtained in the study, a leader teacher in preschool classrooms is a person who has professional characteristics such as developing children, developing himself/herself professionally, managing the learning and teaching process, getting to know children, being open to communication and cooperation, creating a positive classroom climate, having professional ethics, having professional knowledge and skills, as well as positive personality traits such as being loving and patient, developing positive relationships with his/her environment, guiding his/her environment and making a difference. In the explanations and definitions in the literature on leader teacher, it is seen that there are statements that overlap with the findings obtained in this study. For example, Can (2013) stated that the teacher as a leader in the classroom exhibits the behaviours that encourage the group to cooperate in line with common goals; motivates and supports students; tries to be respectful towards colleagues and students and to deal with their feelings and needs; learns the individual differences of students and organizes appropriate learning experiences and respects differences. Çakırer (2017) describes the leader teacher with the following statements: "The leader teacher is a master of communication; manages time; is empathetic and sympathetic; makes students strong; is proactive, optimistic; is part of the solution; empowers students; is sincere; gives joy; is humble; and constantly seeks self-improvement".

According to the results of the research *on the characteristics that a leader teacher in preschool classrooms*

---

should have, a leader teacher in preschool classrooms should have some attitudes and values as well as professional knowledge and skills. In more detailed terms, the leader teacher in preschool classrooms should possess professional ethical values and positive personality traits (being patient, calm, loving, etc.), personal and professional self-development, being in cooperation with colleagues and families, and looking out for the best interests of children in all situations, in addition to skills such as effective management of the learning and teaching process, time and programme, evaluation and management of children's behaviours, effective communication, meeting management, stress and crisis management. There are studies with similar results in the literature (Can, 2009; Çeküç, 2008; Gündüzalp & Şener, 2018). In the conclusion part of Çeküç's (2008) study on leader teacher competencies, he stated that most of the leader teachers who participated in the study did group work with their colleagues, preferred to share their knowledge with other teachers, did not think of leaving their profession now or in the past, and loved their profession very much. In the same study, it was also concluded that leader teachers have positive personality traits such as honesty, diligence, cheerfulness, friendliness, helpfulness, sharing, as well as adopting ethical principles such as justice and equality. Gündüzalp & Şener (2018), in their research aiming to reveal the characteristics of leader teachers based on the views of prospective teachers, stated that leader teachers fulfil their leadership roles by treating students warmly, being in constant communication and cooperation with colleagues and parents, creating an equipped classroom environment, and carrying the competencies required by their profession. The results of the research conducted by Can (2009) are similar to the results of this study. In the aforementioned study, some of the characteristics of leader teachers were listed as loving the teaching profession, doing the activities required by the profession, being able to communicate with students, loving students and motivating them to learn, influencing students in classroom management, being fair and reliable, managing the classroom well by providing classroom control, improving oneself, and being a good model.

According to the findings of the study, some situations related to the teaching environment, related to families and children, related to professional skills, and some situations specific to the individual *are the situations that challenge the leader teacher in preschool classrooms*. In more detail; (i) limited opportunities in school, (ii) problems with the school administration, (iii) school climate, (iii) communication with families, (iv) negative attitudes and behaviors of families, (v) needs of children with special needs, (vi) special situations related to children (health, different culture, etc.), (vii) children's adaptation to school/the first days of school, (viii) behaviour management, (ix) classroom management, (x) lack of experience, (xi) emotion management, (xii) temperament, attitude and values, (xiii) being closed to innovations and development. In the literature, studies with findings overlapping with these results were found (Tahir et al., 2020; Zinn, 1997). In the study conducted by Tahir et al. (2020), participants stated that school administrators provided limited opportunities for leader teachers to make decisions. In the same study, teachers' weaknesses (lack of experience, reluctance, etc.) were characterised as one of the difficulties experienced in leader teacher. Zinn (1997) states that one of the biggest obstacles to leader teacher is that teachers' leadership behaviours are not allowed by the administration due to concerns about maintaining the status quo.

As a result of the research, *opinions and suggestions* related to attitudes and values, children, education and training related to leader teacher in preschool classrooms emerged. The opinions and suggestions regarding leader teacher in preschool classrooms are as follows: For leader teacher in preschool classrooms;

- Positive personality traits (calmness, patience, etc.) should be strengthened,
- Personal and professional development should be strengthened,
- Establish effective communication and co-operation with children, families, colleagues and the environment
- Efforts should be made to benefit
- Behave in accordance with professional ethical principles
- Be committed to the profession
- Work to make a difference
- Efforts should be made to overcome difficulties
- Attitudes and behaviours that support the development of children should be exhibited
- The best interests of children must be considered in all cases
- Children's development should be monitored
- Learning and teaching process should be managed effectively
- The programme should be flexed when necessary

As a result, the need for leader teachers in preschool education is evident in order for each child to have a better start in life, to guide families by supporting the development of children, and to implement the preschool education programme effectively. In line with the results obtained in the research, a leader teacher in the management of preschool classes can be defined as an educational leader who effectively manages the learning and teaching process, tries to develop children by observing them, has professional knowledge and skills and continuously improves himself/herself, establishes effective communication and cooperation with his/her environment, develops positive relationships, acts within the framework of professional ethics, acts as a role model with positive personality traits, leads the way and makes a difference.

RECOMMENDATIONS

In order to expand preschool education and to implement effective practices in education, teachers should go beyond their traditional roles and carry the roles required by leader teacher to the profession. In order to achieve this, attention should be drawn to management and leadership issues in preschool education, and trainings on management and leadership should be given more place in pre-service and in-service.

In this study; in the findings obtained regarding the definition and characteristics of the leader teacher in preschool classes, the participants emphasized the personality characteristics of the teachers as well as their professional characteristics. Therefore, in the training of preschool education teachers, educational activities that will develop attitudes and values should be included in addition to professional knowledge and skills.

In order to overcome the difficulties experienced by leader teacher in preschool classrooms, policies that will motivate them and strengthen their professional commitment should be developed. It should be ensured that teachers work in better conditions, in uncrowded classrooms, with the support of assistant teachers/assistant staff, and necessary legal arrangements should be made in this regard. Research on management and leadership in preschool education should be expanded.

ETHICS TEXT

"In this article, journal writing rules, publication principles, research and publication ethics rules, journal ethics rules have been followed. The responsibility for any violations that may arise regarding the article belongs to the author." For this research, ethics committee permission dated 29.03.2023 and numbered E-23688910-050.01.04-2300030973 was obtained from Bartın University Social Sciences Ethics Committee.

Declaration of Author Contribution: The author's contribution rate is %100.

KAYNAKÇA

- Avolio, B. J., Reichard, R. J., Hannah, S. T., Walumbwa, F. O., & Chan, A. (2009). A meta-analytic review of leadership impact research: Experimental and quasi-experimental studies. *The Leadership Quarterly*, 20(5), 764–784.
- Aydın, O. (2022). *Kuramdan uygulamaya lider öğretmenlik uygulaması: Lider özel eğitim öğretmenlerinin genel eğitim öğretmenlerinin mesleki gelişimlerine ve kaynaştırma öğrencilerinin başarılarına olan etkisi*. [Unpublished PhD Thesis]. Anadolu Üniversitesi.
- Barth, R. S. (2001). Teacher leader. *Phi delta kappan*, 82(6), 443-449.
- Başak, Z. (2022). *Pandemi dönemi uzaktan eğitim uygulamalarında öğretmen liderliği: Fenomenolojik bir araştırma*. [Unpublished Master's Thesis]. Marmara Üniversitesi.
- Başaran, İ. E. (2008). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ekinoks Yayınevi.
- Bennis, W. (2009). *On becoming a leader*. Basic Books.
- Can, N. (2013). *Öğretmen liderliği*. Pegem Akademi
- Can, N. (2009). Öğretmenlerin sınıfta ve okulda liderlik davranışları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 8(2), 385 -399.
- Carver, C. L. (2016). Transforming identities: The transition from teacher to leader during teacher leader preparation. *Journal of Research on Leadership Education*, 11(2), 158-180.
- Corbin, J. & Strauss, A. (1990). Grounded theory research: procedures, canons and evaluative criteria. *Qualitative Sociology*, 13(1), 3-21.
- Creswell, J. W. (2021a). Beş nitel araştırma yaklaşımı. In S. B. Demir & M. Bütün (Trans. Eds.) and M. Aydın (Trans.), *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (6th Edition, p. 71-112).

- Siyasal Kitabevi. (Original work published in 2013, 3rd Edition).
- Creswell, J. W. (2021b). Veri analizi ve sunumu. In S. B. Demir & M. Bütün (Trans. Eds.) and A. Bacanak (Trans.), *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (6th Edition, p. 181-214). Siyasal Kitabevi. (Original work published in 2013, 3rd Edition).
- Çakırer, M. A. (2017). *Lider öğretmen*. Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Çeküç, S. (2015). *Lider öğretmen yeterliliklerinin incelenmesi üzerine empirik bir araştırma*. [Unpublished Master's Thesis]. Marmara Üniversitesi.
- Dağ, İ., & Göktürk, T. (2014). Sınıf yönetiminde liderlik ve liderliğin sınıf yönetimine katkıları. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 27, 171-184.
- Gardner, H. (1995). *Leading minds: An anatomy of leadership*. Basic Books, A Division of HarperCollins Publishers, Inc.
- Gülbahar, B. (2018). Ortaokul öğretmenlerinin sınıf içi lider öğretmenlik becerilerine ilişkin algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 1-28.
- Gündüzalp, S., & Şener, G. (2018). Öğretmen adaylarına göre lider öğretmen. *Journal of International Social Research*, 11(61), 668-680.
- Gürkan, T. (2008). Erken çocukluk dönemi ve okulöncesi eğitim. In Ş. Yaşar. (Ed.), *Okulöncesi eğitime giriş* (p. 1-19). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Güven, Y. (2015). *Lider öğretmenlerin okul kültürüne etkileri*. [Unpublished Master's Thesis]. Marmara Üniversitesi.
- Harris, A. (2005). Teacher leadership: More than just a feel-good factor?. *Leadership and policy in schools*, 4(3), 201-219.
- Hunzicker, J. (2017). From teacher to teacher leader: A conceptual model. *International journal of teacher leadership*, 8(2), 1-27.
- Kent, A. M., Green, A. M., & Feldman, P. (2012). Fostering the success of new teachers: Developing lead teachers in a statewide teacher mentoring program. *Current Issues in Education*, 15(3), 1-18.
- Muijs, D., & Harris, A. (2003). Teacher leadership—Improvement through empowerment? An overview of the literature. *Educational management & administration*, 31(4), 437-448.
- Miles, M.B. & Huberman, M. (2019). Analizde ilk adımlar. In S. Akbaba & A. Ersoy (Trans. Eds.) and A. Ersoy (Trans.). *Nitel veri analizi*. (3rd Edition, p. 50-89). Pegem Akademi. (Original work published in 1994, 2nd Edition).
- Oktay, A. (2002). *Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem*. Epsilon.
- Öqvist, A., & Malmström, M. (2016). Teachers' leadership: A maker or a breaker of students' educational motivation. *School Leadership & Management*, 36(4), 365-380.
- Özden, M. & Saban, A. (2019). Nitel araştırmalarda paradigma ve teorik temeller. In A. Saban & A. Ersoy (Eds.), *Eğitimde nitel araştırma desenleri* (p. 1-31). Anı Yayıncılık.
- Pellicer, L. O., & Anderson, L. W. (1995). *A handbook for teacher leaders*. Sage Publications.
- Şişman, M. (2022). *Eğitime giriş*. Pegem Akademi
- Şahin, S. (2011). Instructional leadership in Turkey and the United States: teachers perspectives. *Problems of*

Education in the 21th Century, 34(34), 122-137.

Tahir, L. M., Musah, M. B., Al-Hudawi, S. H. V., & Daud, K. (2020). Lider öğretmen olmak: Malezya'daki öğretmen adaylarının algı, hazırlık düzeyi ve zorlukları üzerine bir araştırma. *Eğitim ve Bilim*, 45(202), 283-310.

Ustaoğlu, Y., & Bozkurt, A. T. (2022). Lider öğretmen rolleri ve davranışların incelenmesi: Nitel bir araştırma. *Harran Maarif Dergisi*, 7(1), 46-68.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Zembat, R. (2005). Okul öncesi eğitimde nitelik. In A. Oktay & Ö. P. Unutkan (Eds.), *Okul öncesi eğitimde güncel konular* (p. 25-44). Morpa Kültür Yayıncılık.

Zinn, L. F. (1997). *Supports and barriers to teacher leadership: Reports of teacher leaders*. University of Northern Colorado.

ÖĞRETMEN ADAYLARINA GÖRE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM SINIFLARINDA LİDER ÖĞRETMEN

Öz

Okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmene ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma nitel araştırma yaklaşımıyla tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Türkiye’de Eskişehir ilinde bir üniversite bünyesinde Okulöncesi Öğretmenliği Programı’nda öğrenim gören 34 öğretmen adayından oluşmaktadır. Araştırma verileri araştırmacı tarafından geliştirilen yarı-yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile toplanmıştır. Veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmen; çocukları geliştirme, mesleki açıdan kendini geliştirme, öğrenme ve öğretme sürecini yönetme, çocukları tanıma, iletişim ve işbirliğine açık olma, olumlu sınıf iklimi oluşturma, meslek etiğine sahip olma, mesleki bilgi ve becerilere sahip olma gibi mesleki özelliklerin yanında sevgi dolu, sabırlı olma gibi olumlu kişilik özellikleri taşıyan, çevresiyle olumlu ilişkiler geliştiren, çevresine yol gösteren ve fark yaratan kişidir. Okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmen; öğrenme ve öğretme sürecini, zamanı ve programı etkili bir şekilde yönetme, çocukların davranışlarını değerlendirme ve yönetme, etkili iletişim, toplantı yönetimi, stres ve kriz yönetimi gibi becerilerinin yanında mesleki etik değerler ile olumlu kişilik özelliklerine (sabırlı, sakin, sevgi dolu olma vb.) sahip olma, kişisel ve mesleki yönden kendini geliştirme, meslektaşlarıyla ve ailelerle işbirliği içinde olma ve her durumda çocukların yüksek yararını gözetme gibi özellikleri taşımaktadır. Öğretim ortamıyla ilişkili, ailelerle ve çocuklarla ilgili, mesleki becerilerle ilişkili olan ve kişiye özgü bazı durumlar okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmeni zorlayan durumlardır. Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması, eğitimde etkili uygulamaların yapılabilmesi için öğretmenler geleneksel rollerinin dışına çıkmalı ve lider öğretmenliğin gerektirdiği rolleri mesleğe taşımalarıdır. Bunu sağlayabilmek için; okul öncesi eğitimde yönetim ve liderlik konularına dikkat çekilmeli, bu konuda daha fazla çalışma yapılmalı, hizmet öncesinde ve hizmet içinde yönetim ve liderliğe ilişkin eğitimlere daha çok yer verilmelidir.

Anahtar kelimeler: Liderlik, lider öğretmen, okul öncesi eğitim, okul öncesi eğitim sınıflarında liderlik.

GİRİŞ

Yaşamın ilk yıllarında bireylerin kendilerine güven duymalarının sağlanması, yaratıcı yönlerinin ortaya çıkarılması, fiziksel, duygusal, sosyal, zihinsel ve dil gelişimlerinin desteklenmesi, yaşamın ilerleyen yıllarında daha başarılı olmalarına katkıda bulunmak açısından oldukça önemlidir. Nitekim Gürkan (2008) çocuklara zengin uyarıcı çevre olanakları sağlayan okul öncesi eğitim hizmeti sunularak, çocukların daha sonraki yıllarda asla elde edemeyecekleri olanakları yakalama şansı bulacaklarını belirtmekte, okul öncesi yıllarda verilen nitelikli bir okul öncesi eğitimin insanlığın geleceği açısından bir garanti oluşturduğunu ifade etmektedir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında, sürdürülen planlı ve programlı eğitim etkinlikleri çocukların erken yaşlardan itibaren birçok yönden desteklenmesini ve gelişmesini sağlamayı hedeflemektedir. Okul öncesi eğitimin amaçları ve ilkeleri doğrultusunda nitelikli bir şekilde sürdürülmesinde okul öncesi eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerin önemli görev ve sorumluluklarının olduğu bilinmektedir. Sınıf içi süreçlerin ve bu bağlamda öğretim-öğrenme sürecinin temel aktörü olan öğretmen öğrencilerine eğitim amaçlarına uygun davranışları kazandırmakla yükümlüdür ve sınıf içi süreçlerde temel belirleyicidir (Başaran, 2008; Şişman, 2011).

Okul öncesi öğretmenliği diğer öğretmenlik uygulamalarına göre daha farklı bir alandır. Çok sayıda olay ya da durum aynı anda, bir arada ve hızlı bir şekilde geliştiği için, okul öncesi öğretmenliğinde hızlı bir tempo vardır (Şahin, 2005). Bunlara ek olarak, öğretmenin birlikte olduğu çocuk grubunun, henüz bağımsızlığını kazanmamış, bir yetişkine muhtaç, ailesinden ve evinden uzak olması okul öncesi öğretmenine birçok sorumluluk yüklemektedir. Ayrıca, çocukların beklentileri ve ihtiyaçlarının karşılanma düzeyleri de birbirinden farklılık göstermektedir. Okul öncesi öğretmenin öncelikle çocukların temel ihtiyaçlarını (sevgi, şefkat, ilgi, beslenme vb.) karşılaması, çalışmalarını onların gelişim düzeylerini dikkate alarak planlaması önemlidir (Zembat, 2005). Dolayısıyla, öğrenme-öğretme sürecinin etkili olması için, öğretmenin, teknik bilgilerini kendi kişilik özellikleri ile bütünleştirip kullanması gerekir (Şahin, 2005). Nitekim Gürkan (2005), öğretmenin bir yandan bilgi, beceri ve tutumları ile eğitim sürecine kalite kazandırdığını, diğer yandan uyguladığı yöntem, teknik ve stratejilerle eğitim programında yer alan davranışların öğrencilere kazandırılmasında kritik bir rol oynayarak öğrenci niteliklerinin artmasını sağladığını ifade etmektedir. Bu nedenle, öğretmen çocukların buldukları yaşlara ait gelişimsel özellikleri bilmeli, ayrıca her çocuğun aile yaşantısı hakkında da ayrıntılı bilgi sahibi olmalıdır. Böylece ilk kez annelerinden, evlerinden ayrılarak gelen küçük çocukların ihtiyaçlarına iyi cevap verebilir, onların neden bazı davranışları yaptıklarını daha iyi anlayabilir (Oktay, 2002).

Bu bilgiler ışığında, okul öncesi eğitim sınıflarının yönetiminde lider öğretmenliğin önemine değinmek yerinde olacaktır. Antik çağlara kadar dayanan liderlik kavramının okullardan uluslara kadar değişen kurumlarda, hızla değişen bir dünyada önemli olmaya devam ettiği görülmektedir. Daha önce hiç olmadığı kadar; her toplumda, her ülkede, her örgütte liderlere ihtiyaç duyulduğunu söylemek mümkündür (Avolio ve ark., 2009; Bennis, 2009; Gardner, 1995). Kuşkusuz bu ihtiyaç, okullar bünyesinde ayrı ayrı yönetim birimleri olarak ele alınabilecek sınıflar için de geçerlidir. Eğitimin amaçlarını gerçekleştirmede temel rolü üstlenen öğretmenlerin sınıf içinde ve

dışında etkili liderlik davranışı sergilemeleri önemlidir. Sınıf ortamında, öğrencilerin ortak amacı öğrenme olsa bile, öğrencilerin farklı kişilik özelliklerine sahip olmaları davranışlarını yönlendirecek lider öğretmene duyulan ihtiyacı arttırmaktadır (Dağ & Göktürk, 2014). Öqvist ve Malmström (2016) öğretmen liderliğinin öğrencilerin eğitim motivasyonu için son derece önemli olduğunu ifade etmekte, öğretmen liderliği zayıf olduğunda yüksek düzeyde yeterliliğe sahip öğrencilerin eğitim motivasyonlarının çoğunu kaybettiğini vurgulamaktadır. Okul öncesi eğitimde liderlik; öğrencilerinin her birini tanımak için zaman ayırma ve onlarla güçlü ilişkiler kurma, yüksek kalitede bakım sağlamak için elinden gelenin fazlasını yapma, sınıfı bir cazibe merkezi haline getirmek için etkili uygulamalar yapma ve toplumu harekete geçirme gibi farklı rollerde gerçekleşebilir. Hangi biçimde olursa olsun, okul öncesi eğitimde lider öğretmenin, çocukların hayata mümkün olan en iyi başlangıcı yapmalarını sağlamak için çaba sarf etmesi gerektiğini söylemek mümkündür. Okul öncesi eğitimde lider öğretmenin özellikleri; çocukların öğrenmesi ve büyümesi için olumlu, besleyici ve teşvik edici bir ortam yaratma; aileler, okul yönetimi ve meslektaşlarıyla güçlü ilişkiler kurma, olumlu sınıf iklimi oluşturma, etkili bir eğitim akışı planlama ve sınıf yönetimi için etkili stratejiler geliştirme, çocukların yüksek yararını her daim gözetme ve okul öncesi eğitimin savunucusu olma şeklinde sıralanabilir.

Toplulukların yönetiminde olduğu gibi, okulların, daha özeldir sınıfların yönetiminde de nitelikli liderlere ihtiyaç duyulduğu bir gerçektir. Alanyazında lider öğretmenlikle ilgili, ulusal (Aydın, 2022; Başak 2022; Can, 2009; Can, 2013; Çakırcı, 2017; Çeküç, 2008; Dağ & Göktürk, 2014; Gündüzalp & Şener, 2018; Gülbahar, 2018; Güven, 2015; Ustaoglu & Bozkurt, 2022) ve uluslararası (Barth, 2001; Carver, 2016; Harris, 2005; Hunzicker, 2017; Kent ve ark. 2012; Muijs & Harris, 2003; Pellicer & Anderson, 1995) çalışmalar mevcuttur. Bu araştırmalar içinde okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmenliği konu edinen araştırmaların ise sınırlı sayıda olduğunu söylemek mümkündür. Okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmenliği konu edinen bu çalışmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın amacı okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmene ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

1. Öğretmen adayları okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmeni nasıl tanımlamaktadır?
2. Öğretmen adaylarının görüşlerine göre okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmen hangi özelliklere sahip olmalıdır?
3. Öğretmen adaylarının görüşlerine göre okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmeni zorlayan durumlar nelerdir?
4. Okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmenliğe ilişkin öğretmen adaylarının görüş ve önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmene ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırma nitel bir çalışma olarak tasarlanmıştır. Nitel araştırma, bireylerin oluşturdukları anlamları inceleyerek alana özgü açıklama ya da teori geliştirme süreci olarak tanımlanabilir (Özden & Saban, 2019). Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması modeli kullanılmıştır. Durum çalışmasının odağında durum ya da durumlara dair derinlemesine bir betimleme ve analiz geliştirme vardır. Durum çalışması, durum ya da durumlara yönelik derinlemesine bir anlayış sağlamayı amaçlar (Creswell, 2021a).

Çalışma Grubu

Bu çalışmada öğretmen adaylarının okul öncesi eğitimde lider öğretmenliğe ilişkin görüşlerine başvurulmuştur. Bu araştırmanın çalışma grubu 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Anadolu Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği Programı'nda öğrenim gören 34 öğretmen adayından oluşmaktadır. Çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabılır durum örnekleme kullanılmıştır. Okul Öncesi Öğretmenliği Programı'nda öğrenim görüyor olmaları nedeniyle katılımcılara erişimin kolay olması, bu durumun araştırmaya hız ve pratiklik kazandırması ve maliyeti düşürmesi (Yıldırım & Şimşek, 2021), katılımcıların çalışmaya katılmak için gönüllü olması gibi nedenlerden dolayı örneklem bu yöntemle belirlenmiştir. Bunun yanında katılımcılar daha öncesinde "Okul Öncesi Eğitim Sınıflarının Yönetimi" dersini almışlardır.

Bu araştırmanın çalışma grubunu 34 gönüllü öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışma grubuna ait demografik bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Değişkenler	Kategoriler	n	%
Cinsiyet	Kadın	30	88,2
	Erkek	4	11,8
Yaş	20-21	26	76,4
	22-23	4	11,8
	24 yaş ve üzeri	4	11,8
Sınıfı	3	31	91,2
	4	3	8,8
Uygulama Deneyimi	Var	16	47,1
	Yok	18	52,9
TOPLAM		34	100

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 30'u (%88,2) kadın ve 4'ü (%11,8) erkektir. Bu dağılımın, Okul Öncesi Öğretmenliği Programı'nda ağırlıklı olarak kadın öğretmen adaylarının öğrenim görüyor olmasından

kaynaklandığı düşünülmüştür. Öğretmen adaylarının 26'sı (%76,4) 20-21 yaş aralığında, 4'ü (%11,8) 22-23 yaş aralığında ve yine 4'ü (%11,8) 24 yaş ve üzerindedir. 31 öğretmen adayı (%91,2) 3. sınıfta, 3 öğretmen adayı (%8,8) ise 4. sınıfta öğrenim görmektedir. Öğretmen adaylarından 16'sının (%47,1) uygulama deneyimi var iken, 18'inin (%52,9) uygulama deneyimi yoktur.

Verilerin Toplanması

Araştırmada, katılımcıların görüşlerini derinlemesine inceleyip ortaya koymak için yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmaya veri toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu (Okul Öncesi Eğitim Sınıflarında Lider Öğretmen Görüşme Formu) geliştirilmiştir. Form alan uzmanlarının görüşüne sunulmuş ve uzman görüşleri doğrultusunda gerekli görülen düzenlemeler yapılarak forma son hali verilmiştir. Görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır; ilk bölümde katılımcılara ait kişisel bilgiler (cinsiyet, yaş, sınıf, uygulama deneyimi), ikinci bölümde ise katılımcıların, okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmenliğe ilişkin görüş ve önerilerini ortaya çıkarmaya yönelik sorulara yer verilmiştir.

Verilerin Çözülmesi

Verilerin çözülmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde verilerin içinde gizlenen gerçeklerin ortaya çıkarılması amaçlanır (Corbin ve Strauss, 1990). Nitekim bu amaçla kategoriler/temalar belirlenir, veriler bu kategorilere/temalara kodlanır ve bulgular yorumlanır (Creswell, 2021b). Bu bağlamda katılımcıların ilgili sorulara ürettikleri benzer unsurları içeren görüşler belirli kategoriler altında toplanarak düzenlenmiş ve tablolar halinde verilmiştir. Katılımcı görüşleri araştırmacı dışındaki bir uzman tarafından tekrar kodlanmış ve Miles ve Huberman'ın (2021) önerdiği güvenilirlik formülü ile araştırmanın güvenilirliği %87 olarak hesaplanmıştır. Bunun yanında, katılımcıların demografik bilgilerinin dağılımı ve oluşturulan kategorilerin sıklıkları betimsel istatistikler (frekans, yüzde hesaplama) ile hesaplanmıştır. Son olarak bulgular yorumlanırken görüşme dökümlerinden yararlanılmış, katılımcıların görüşleri doğrudan alıntılarla birlikte verilmiştir.

BULGULAR

Okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmene ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmada katılımcıların görüşleri belirli kategoriler altında toplanarak düzenlenmiş ve bulgular alt amaçlarda yanıt aranan sorular çerçevesinde tartışılmıştır.

“Okul Öncesi Eğitim Sınıflarında Lider Öğretmen” Kavramının Tanımına İlişkin Katılımcı Görüşleri

Araştırma kapsamında katılımcılardan okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmeni tanımlamaları istenmiştir. Katılımcıların tamamı okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmen kavramına ilişkin bir tanım yapmıştır. Katılımcıların lider öğretmene ilişkin yaptıkları tanımlar kategorilere ayrılarak frekans dağılımlarıyla birlikte Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. “Okul Öncesi Eğitim Sınıflarında Lider Öğretmen” Kavramının Tanımına İlişkin Katılımcı Görüşleri

Kategoriler	Görüşler	Görüş Sayısı	f
Mesleki Özellikler	<ul style="list-style-type: none"> • Çocukları geliştirme (Ö1, Ö3, Ö13, Ö14, Ö18, Ö20, Ö22, Ö25, Ö26, Ö27, Ö29, Ö33) • Mesleki açıdan kendini geliştirme (Ö4, Ö6, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13, Ö15, Ö17, Ö21, Ö22, Ö29, Ö31, Ö34) • Öğrenme ve öğretme sürecini yönetme (Ö7, Ö12, Ö16, Ö20, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28, Ö33) • Çocukları tanıma (Ö3, Ö14, Ö22, Ö23, Ö24, Ö27, Ö32, Ö33, Ö34) • İletişim ve işbirliğine açık olma (Ö9, Ö22, Ö24, Ö25, Ö27, Ö29, Ö30, Ö31) • Olumlu sınıf iklimi oluşturma (Ö3, Ö8, Ö16, Ö19, Ö25, Ö27) • Meslek etiğine sahip olma (Ö19, Ö20, Ö25, Ö27, Ö30, Ö33) • Mesleki bilgi ve becerilere sahip olma (Ö11, Ö22, Ö24, Ö25, Ö34)	8	70
Kişisel Özellikler	<ul style="list-style-type: none"> • Olumlu kişilik özelliklerine sahip olma (Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö10, Ö17, Ö18, Ö21, Ö22, Ö25, Ö31) • Olumlu ilişkiler geliştirme (Ö6, Ö15, Ö27, Ö32) • Yol gösterme (Ö14, Ö15, Ö21) • Fark yaratma (Ö6, Ö34)	4	20
Toplam		12	90

Tablo 2’de görüldüğü gibi okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmen kavramına ilişkin katılımcıların yaptığı tanımlar; *mesleki özellikler* ve *kişisel özellikler* olmak üzere iki kategoride toplanmıştır. Tanımlarda çoğunlukla (f=70) lider öğretmenin mesleki özelliklerine vurgu yapan ifadeler kullanıldığı görülmüştür. *Mesleki özellikler* kategorisinde birbirinden farklı sekiz görüş tespit edilmiştir. Bu kategoride yapılan tanımlamalarda en çok (n=12) “Çocukları geliştirme” görüşüne vurgu yapılmıştır. Daha sonra “Mesleki açıdan kendini geliştirme” (n=13) görüşü öne çıkmaktadır. Yine öne çıkan bir diğer görüş öğrenme ve öğretme sürecini yönetmeye (n=12) ilişkindir. Okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmen kavramına ilişkin yapılan tanımlarda; çocukları tanıma (n=9), iletişim ve işbirliğine açık olma (n=8), olumlu sınıf iklimi oluşturma (n=6), meslek etiğine (n=6) ve mesleki bilgi ve becerilere sahip olmaya (n=5) dair görüşler olduğu da tespit edilmiştir. Daha açıklayıcı olması amacıyla bazı katılımcı ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

“...Bence lider öğretmen kendi de öğrenci olan öğretmendir. Her açıdan kendini gerekli olan meziyetlerle donatan, durumlara koşullara bağlı kalmayıp gidişata göre kendini şekillendiren, sınıfa otorite ile hakim olmak yerine sınıfın bir üyesi olarak sınıfa dahil olan kişidir. Kuralları belirleme çocuklara anlatma uygulama bağlamında etkin olma, zamanı iyi yönetme konusunda başarılı olma gibi birçok şey geliyor aklıma. Etkili bir lider olarak öğretmeni konuşurken tek bağlamı konuşmak bence olmaz. Bu yüzden etkili bir öğretmen tüm becerilere sahip olma yolunda kendini geliştiren daima gelişen kişi olmalıdır....” (Ö22)

“...Sınıftaki tüm çocuklarla ilgilenebilen, özel gereksinimi olan çocuklara gerekli desteği veren, çocukların üstün yararını gözetken, mesleğini gerektiği şekilde etkili kullanan, çocuklara yön veren liderdir...” (Ö13)

“...Lider öğretmen sınıfın kontrolünden çocuklardan sınıf içi düzenin sağlanmasından çocukların bulunduğu yerden daha ileriye gitmesi için gerekli görevi yerine getirmekten sorumludur lider

öğretmen çocukların bireysel özelliklerini bilen Sınıf içinde çocukların davranışlarını yönetebilen öğretmendir..." (Ö14)

"...Çocukları iyi gözlemleyen onların ihtiyaçlarına yanıt verecek ortamı hazırlayan sınıfı yöneten ve uygun Öğrenme ortamları oluşturan öğretmen kişi Lider öğretmendir kuralları açıklayan ve tekrarla öğrencilerin uymasını ve tüm sınıfla iletişimi sağlayan kişidir..." (Ö25)

Tablo 2 incelendiğinde okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmen kavramına ilişkin katılımcıların yaptığı tanımlarda tespit edilen bir diğer kategorinin *kişisel özellikler* olduğu görülmektedir. Bu kategoride katılımcıların en çok (n=11) okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmenin olumlu kişilik özelliklerine vurgu yapmışlardır. Yine aynı kategoride okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmen kavramına ilişkin yapılan tanımlarda, olumlu ilişkiler geliştirme (n=4), yol gösterme (n=3) ve fark yaratma (n=2) katılımcı görüşlerinde öne çıkmıştır. Daha açıklayıcı olması amacıyla bazı katılımcı ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

"...Etkili bir lider olarak okul öncesi öğretmeni sabırlı olmalıdır. Küçük yaş grubu birçok çocukla aynı anda aynı ortamda bulunması biraz zor bir durum olabilir. Öğretmen olarak bizlerin sabırlı olması da bu yüzden gerekmektedir. Aynı zamanda anlayışlı sepatik güler yüzlü ve empati yapabiliyor olmamız lazım. Soğuk ve donuk bir öğretmen olarak çocukları korkutabiliriz, kendimizden uzaklaştırabiliriz. Empati yapıp, kendimizi çocukların yerine koyarak ne düşündüklerini ne hissettiklerini anlamamız gerekiyor..." (Ö4)

"... Etkili bir lider olarak öğretmen bence neşeli olmalı, sınıfta tutarlı ve dürüst olarak iyi bir rol modeli olmalıdır. Ayrıca esprili olabilir. Sınıfta soğuk ve çocuklardan uzak olmamalı, empati kurabilmeli, anlayışlı olmalıdır... (Ö5)

"...Görünüş ve davranış özellikleri ile çocuklara örnek olan kişidir..." (Ö21)

"...Öğretmen etkili bir lider olarak yeniliklere açık, anlayışlı ve hoşgörülü olmalıdır. Çocuklara iyi özellikleriyle rol model olmalı, yumuşak yapılı olmalı, öğrencilerin durumunu anlayabilmelidir..." (Ö18)

Okul Öncesi Eğitim Sınıflarında Lider Öğretmenin Sahip Olması Gereken Özelliklere İlişkin Katılımcı Görüşleri

Bu başlık altında katılımcıların lider öğretmenin sahip olması gereken özelliklerine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Katılımcıların lider öğretmenin sahip olması gereken özelliklere ilişkin görüşleri kategorilere ayrılarak frekans dağılımlarıyla birlikte Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Okul Öncesi Eğitim Sınıflarında Lider Öğretmenin Sahip Olması Gereken Özelliklere İlişkin Katılımcı Görüşleri

Kategoriler	Görüşler	Görüş Sayısı	f
Mesleki Bilgi ve Beceriler	<ul style="list-style-type: none"> Etkili iletişim becerilerine sahip olma (Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö26, Ö27, Ö28, Ö29, Ö30, Ö31, Ö32, Ö33, Ö34) Öğrenme ve öğretme sürecini etkili bir şekilde yönetme (Ö2, Ö3, Ö6, Ö3, Ö4, Ö7, Ö8, Ö10, Ö11, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö24, Ö26, Ö27, Ö29, Ö31, Ö32, Ö34) Zamanı etkili bir şekilde yönetme (Ö1, Ö2, Ö9, Ö11, Ö13, Ö15, Ö17, Ö19, Ö20, Ö21, Ö27, Ö28) Çocukların davranışlarını değerlendirme ve yönetme (Ö6, Ö7, Ö8, Ö11, Ö15, Ö16, Ö18, Ö22, Ö23, Ö24, Ö27, Ö29, Ö32) Programı etkili bir şekilde yönetme (Ö7, Ö9, Ö12, Ö21, Ö26, Ö30) Toplantı yönetimi becerilerine sahip olma (Ö5, Ö7, Ö24) Stres ve kriz yönetimi becerilerine sahip olma (Ö26, Ö28) 	7	88
Tutum ve Değerler	<ul style="list-style-type: none"> Olumlu kişilik özellikleri (sabırlı, sakin, sevgi dolu olma vb.) taşıma (Ö1, Ö2, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö26, Ö27, Ö28, Ö30, Ö33, Ö34) Mesleki etik değerlere sahip olma (Ö10, Ö14, Ö15, Ö18, Ö19, Ö24, Ö26, Ö28, Ö32, Ö33) Kişisel ve mesleki yönden kendini geliştirme (Ö14, Ö15, Ö20, Ö23, Ö25, Ö26, Ö30) Meslektaşlarıyla ve ailelerle işbirliği içinde olma (Ö15, Ö17, Ö23, Ö24, Ö31, Ö32) Çocukların yüksek yararını gözetme (Ö10, Ö12, Ö16, Ö23) 	5	46
TOPLAM		12	134

Tablo 3'te görüldüğü gibi katılımcı görüşleri *mesleki bilgi ve beceriler* ile *tutum ve değerler* olmak üzere iki kategoriye ayrılmıştır. Okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmenin sahip olması gereken özelliklere ilişkin katılımcı görüşlerinden 88'i *mesleki bilgi ve beceriler* kategorisinde kodlanmıştır. Bu kategoride birbirinden farklı yedi görüş tespit edilmiştir. Katılımcılar en çok (n=27) okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmenin sahip olması gereken özelliklere ilişkin "Etkili iletişim becerilerine sahip olma" görüşüne vurgu yapmışlardır. 25 katılımcı, okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmenin sahip olması gereken özellikler arasında öğrenme ve öğretme sürecini etkili bir şekilde yönetmeye ilişkin görüş bildirmişlerdir. Bu görüşleri sırasıyla; zamanı etkili bir şekilde yönetme (n=12), çocukların davranışlarını değerlendirme ve yönetme (n=13), programı etkili bir şekilde yönetme (n=6), toplantı yönetimi becerilerine sahip olma (n=3), stres ve kriz yönetimi becerilerine sahip olma (n=2) görüşleri izlemektedir. Katılımcı görüşlerinden bazıları daha anlaşılır olması adına aşağıda verilmiştir.

"... Liderlik becerilerinden özellikle etkili iletişimi sergilemeliyiz bu iletişim çocuklarla, velilerle, diğer öğretmenlerle ve idarecilerle olan ilişkilerimizi etkilemektedir. Olumlu cümleler kurmalı, kimseyi terslememeli, empati yapmalı, var olan durumu açık ve anlaşılır bir biçimde açıklamalıyız. Böylelikle yanlış anlaşılmalardan ortadan kalkar doğru ve düzgün iletişim kurulabilir. Bunun yanı sıra sınıfta istenmeyen durumların oluşmaması için uygun ortam, olumlu bir sınıf atmosferi oluşturmalıyız..." (Ö6)

"...Lider öğretmen olumlu sınıf iklimi oluşturmalı, kimseyi dışlamamalı ve bir bütün olarak yaklaşmalıdır. Net ve tutarlı olmalıdır davranış yönetiminde. Her veli ile ayrı ayrı görüşerek toplantı yapmalı, alanında uzman olduğunu bu toplantılarda velilere hissettirmelidir. Velilerle sürekli işbirliği"

halinde olmalıdır...” (Ö24)

“...Lider okul öncesi öğretmeni çocuklara çocuk seviyesinde ailelere yetişkin seviyesinde iletişim sağlamalıdır. Çocuk ve ailelerin etnik köken ve bireysel farklılıklarına saygı göstermelidir...” (Ö33)

“...Okul öncesi eğitim sınıflarında rutine ve programa bağlı kalmak önemlidir ancak bu körü körüne bir bağlılık olmamalıdır. Öğretmen hazırladığı günlük eğitim akışında belirlediklerini zamanı etkili kullanarak yapmaya gayret etmelidir. Çocukların ilgisine göre planda olmayan olağanüstü hallere göre esneklik sağlamalıdır. Çocuklar bazen etkinliklerden sıkılabilir. O zaman farklı bir etkinliğe geçiş yapmalıdır. Esnek olabilmelidir. Veliler ve okul idaresi ile etkili bir şekilde iletişim kurmalıdır...” (Ö30)

“...Pandemide yaşadığımız gibi süreçler olabilir. Böyle kriz anlarında kolayca çözüm yolları üretebilmelidir. Bunun için eğitimlere katılabilir. Böyle zamanlarda programı aksatmadan doğru bir şekilde yönetebilmelidir...” (Ö26)

Tablo 3 incelendiğinde okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmenin sahip olması gereken özelliklere ilişkin görüş kodlanan bir diğer kategorinin *tutum ve değerler* kategorisi olduğu görülmektedir. Bu kategoride birbirinden farklı beş görüş olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar en çok (n=19) okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmenin olumlu kişilik özellikleri (sabırlı, sakin, sevgi dolu olma vb.) taşımasına ilişkin görüş bildirmişlerdir. Bunu sırasıyla; mesleki etik değerlere sahip olma (n=10), kişisel ve mesleki yönden kendini geliştirme (n=7), meslektaşlarıyla ve ailelerle işbirliği içinde olma (n=6), çocukların yüksek yararını gözetme (n=4) görüşleri izlemiştir. Katılımcı görüşlerinden bazıları daha anlaşılır olması adına aşağıda verilmiştir.

“...Bence olumlu sınıf iklimi yaratmanın ilk koşulu öğretmenin sınıfa ağız dolu bir gülücükle, sevecen bir selamlama ile girmesidir. Öğretmen öğrencileriyle duygusal bağlar kurmalı, ufacak bir temasın bile öğrencinin tüm gününü güzelleştireceğinin farkında olmalıdır...” (Ö12)

“...Lider okul öncesi öğretmeni cana yakın, samimi, güvenilir, farkındalığı yüksek, alanına hakim, hareketli, çabuk yorulmayan, her yaşta insanla iletişimi kuvvetli, bazen kuralcı bazen de toleranslı olmalıdır. Aynı zamanda yeniliklere açık olmalı, teknolojik gelişmelerden uzak kalmamalıdır. Ayrıca çocuklarla velilerle sürekli iletişim halinde olmalı olumlu bir dil kullanmalıdır...” (Ö13)

“...Bana göre lider öğretmen çocuklar arasında eşitlikçi ve adaletli olması ile düzen kurabilen öğretmendir. Çocuklara karşı sakin, saygılı, anlayışlı, kibardır. Çocukların tüm gelişim alanına yönelik çalışmaları takip eder ve kendini sürekli geliştirerek çocuklara faydalı olmaya çalışır. Günü boş geçirmek yerine her anını her dakikasını sınıf için çocuklara faydalı olmak için değerlendirir...” (Ö23)

Okul Öncesi Eğitim Sınıflarında Lider Öğretmeni Zorlayan Durumlara İlişkin Katılımcı Görüşleri

Bu başlık altında katılımcıların okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmeni zorlayan durumlara ilişkin görüşleri

incelenmiştir. Katılımcıların okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmeni zorlayan durumlara ilişkin görüşleri kategorilere ayrılarak frekans dağılımlarıyla birlikte Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Okul Öncesi Eğitim Sınıflarında Lider Öğretmeni Zorlayan Durumlara İlişkin Katılımcı Görüşleri

Kategoriler	Görüşler	Görüş Sayısı	f
Öğretim Ortamıyla İlişkili Durumlar	<ul style="list-style-type: none"> • İmkanların sınırlı olması (Ö1, Ö11, Ö14, Ö16, Ö17, Ö19, Ö21, Ö25, Ö26, Ö34) • Okul yönetimi (Ö8, Ö11, Ö19, Ö22, Ö23, Ö29, Ö30, Ö31, Ö33, Ö34) • Kalabalık sınıflar (Ö1, Ö13, Ö14, Ö19, Ö23, Ö27) • Okul iklimi (Ö1, Ö15)	3	28
Ailelerle İlgili Durumlar	<ul style="list-style-type: none"> • Ailelerle iletişim (Ö3, Ö8, Ö10, Ö11, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö19, Ö20, Ö21, Ö24, Ö25, Ö26, Ö32) • Ailelerin olumsuz tutum ve davranışları (Ö22, Ö23, Ö24, Ö25, Ö29, Ö30, Ö31, Ö33, Ö34)	2	24
Çocuklarla İlgili Durumlar	<ul style="list-style-type: none"> • Özel gereksinimli çocukların ihtiyaçları (Ö4, Ö11, Ö13, Ö16, Ö19, Ö28, Ö32, Ö34) • Çocuklara ilişkin var olan özel durumlar (sağlık, farklı kültür vb.) (Ö14, Ö16, Ö17, Ö19, Ö25, Ö32, Ö33) • Çocukların okula uyumu / okulun ilk günleri (Ö2, Ö7, Ö9, Ö13, Ö23, Ö24, Ö28)	3	22
Mesleki Becerilerle İlişkili Durumlar	<ul style="list-style-type: none"> • Davranış yönetimi (Ö3, Ö6, Ö10, Ö11, Ö13, Ö15, Ö16, Ö18, Ö22, Ö29, Ö30, Ö33) • Sınıf yönetimi (Ö4, Ö9, Ö15, Ö16, Ö20, Ö21) • Deneyim eksikliği (Ö12, Ö30, Ö32)	3	21
Öğretmenin Kendisiyle İlgili Durumlar	<ul style="list-style-type: none"> • Duygu yönetimi (Ö5, Ö20, Ö26) • Mizaç, tutum ve değerler (Ö2, Ö20, Ö21) • Yeniliklere ve gelişime kapalı olmak (Ö29)	3	7
TOPLAM		14	102

Tablo 4'te görüldüğü gibi okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmeni zorlayan durumlara ilişkin katılımcı görüşleri, *öğretim ortamıyla ilişkili durumlar*, *ailelerle ilgili durumlar*, *çocuklarla ilgili durumlar*, *meslekle ilişkili durumlar* ve *kişisel durumlar* olmak üzere beş kategoriye ayrılmıştır. Katılımcılar, en sık görüş kodlanan (f=28) *öğretim ortamıyla ilişkili durumlardan* okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmeni en çok imkânların sınırlı olması durumu (n=10) ile okul yönetiminin (n=10) zorladığı yönünde görüş bildirmiştir. Bu görüşlere ek olarak sınıfların kalabalık olması (n=5) ile okul iklimi (n=2) okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmeni zorlayan durumlar olarak belirtilmiştir. Okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmeni zorlayan *öğretim ortamıyla ilişkili durumlardan* bazıları daha açıklayıcı olması amacıyla aşağıda doğrudan alıntılarla verilmiştir.

“...Bana göre öğretmeni zorlayacak şeylerin başında Öncelikle imkanların yetersizliği gelir. Kullanılacak araç ve gereçlerin bulunmadığı bir ortamda öğretmenin moral ve motivasyonu düşecektir...” (Ö25)

“...Eğer yönetici klasik anlayışı sahip bir yönetici ise, değişime ve yeniliklere açık değilse, öğretmenin yapmak istedikleri önünde engel oluşturabilir. Öğretmenin ihtiyaçlarına yanıt vermezse öğretmen de

olumsuz duygular yaşayabilir...” (Ö30)

“...Sınıftaki öğrenci sayısının fazla olduğu durumlarda öğretmenler ayrıntılı ve iyi bir gözlem yapmakta zorlanabilir. sınıfların kalabalık olduğu bazı şeyler gözden kaçabilir. Öğretmenin her bir çocuğa ayırdığı zamanda azalacaktır...” (Ö27)

Tablo 4’te ikinci en sık görüş kodlanan (f=24) kategori *ailelerle ilgili durumlar* kategorisidir. Katılımcılar, okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmenin en çok (n=15) ailelerle iletişim konusunda zorlanacağına ilişkin görüş bildirmişlerdir. Ailelerin olumsuz tutum ve davranışlarının (n=9) okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmeni zorlayacağını ifade eden katılımcılar da olmuştur. Okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmeni zorlayan *ailelerle ilgili durumlardan* bazıları daha açıklayıcı olması amacıyla aşağıda doğrudan alıntılarla verilmiştir.

“...Bazı durumlarda çocuklarda olduğu gibi veliler de direnç gösterebilir. İşbirliğine açık olmayan veliler öğretmeni zorlayabilir...” (Ö33)

“...Velilerle iletişim de öğretmeni zorlayabilir. Çünkü her veliye göre en kıymetli olan kendi çocuğudur. Ayrıca her ailenin farklı yapısı olduğu için farklı kültür, anlayış farklı, bakış açısı, ekonomik durum... Bu farklı yapılar öğretmenin ailelerle kurduğu iletişimi etkileyebilir...” (Ö26)

Tablo 4 incelendiğinde okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmeni zorlayan durumlara ilişkin görüş kodlanan bir diğer kategorinin *çocuklarla ilgili durumlar* kategorisi olduğu görülmektedir. Bu kategoride, özel gereksinimli çocukların ihtiyaçları (n=8), çocuklara ilişkin var olan özel durumlar (sağlık, farklı kültür vb.) (n=7) ile çocukların okula uyumu/okulun ilk günleri (n=7) okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmeni zorlayacak durumlar olarak belirtilmiştir. Okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmeni zorlayan *çocuklarla ilgili durumlardan* bazıları daha açıklayıcı olması amacıyla aşağıda doğrudan alıntılarla verilmiştir.

“...Bence sınıfta öğretmeni zorlayacak durumların başında çocuğun okula alışma süreci gelmektedir. Okulun ilk günlerinde ailesinden ilk defa ayrılan çocuklar sınıfa girmek için direnç gösterebilir böyle durumlarda öğretmen bütün çocuklar da alışma sürecinde olduğu için zorlanabilir. Uyum konusunda öğretmen empati uygularken zorlanabilir. Bazen çocuklara nasıl yaklaşması gerektiğini bilemeyebilir Çünkü her çocuğun uyum sorunu yaşamasının altında başka bir neden yatabilir...” (Ö28)

“...Bazı çocukların hastalıkları olabilmektedir. Benim staj yaptığım okulda şeker hastası olan bir çocuk vardı. Şeker takip cihazından sürekli şekerinin kontrol edilmesi gerekiyordu. Bence böyle durumlar öğretmen için zor. Öğretmene farklı bir sorumluluk yüküyor...” (Ö19)

Tablo 4’te görüldüğü gibi *mesleki becerilerle ilişkili durumlar* okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmeni zorlayan durumlardandır. Bu kategoride kodlanan üç görüşün sıklık değeri (frekans) 21’dir. Katılımcılar en çok (n=12) davranış yönetiminin okul öncesi eğitimde lider öğretmeni zorlayacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu görüşü sınıf yönetimi (n=6) ve deneyim eksikliği (n=3) takip etmiştir. Okul öncesi eğitim sınıflarında lider

öğretmeni zorlayan mesleki becerilerle ilişkili durumlardan bazıları daha açıklayıcı olması amacıyla aşağıda doğrudan alıntılarla verilmiştir.

“...Çocukların birbiriyle anlaşamayıp tartıştıkları durumlar etkinlik esnasında çocukların dikkatinin dağılıp toparlanamadığı durumlarda zorlanabiliriz. Aynı zamanda özel gereksinimli çocukların ihtiyaçları, okul gezileri gibi durumlarda da zorlanabiliriz...” (Ö15)

“...Okul öncesi dönemde öğretmenler en çok istenmeyen davranış gösteren öğrencilerden zorlanabilir. Özellikle mesleğin ilk yıllarında... Bu durumların karşısında öğretmenin tavrı her zaman aynı olmalıdır...” (Ö29)

“...Bence bir okul öncesi öğretmeni sınıfında en çok rutin ve kuralları uygularken zorlanır. Bunun sebebi rutin ve kuralların oturması için zamana ihtiyaç duyulmasıdır. İlk haftalardan belirlenmeyen kurallar daha sonrası için karmaşa yaratabilir...” (Ö16)

Tablo 4’te yer alan son kategorinin öğretmenin kendisiyle ilgili durumlar olduğu görülmektedir. Katılımcılar bu kategoride toplamda yedi olmak üzere üç farklı görüş bildirmişlerdir. Bu görüşler; duygu yönetimi (n=3), mizaç, tutum ve değerler (n=3) ile yeniliklere ve gelişime kapalı olmak (n=1) şeklindedir. Daha açıklayıcı olması amacıyla bazı katılımcı görüşlerine aşağıda verilmiştir.

“...Okul öncesi öğretmeni en çok sabırlı olma konusunda zorlanabilir. Öğretmen gündelik hayatında çok sabırlı olmasına rağmen bazen sınıfta sabrı zorlanabilir. Böyle durumlarda soğukkanlı kalarak kendini sakinleştirmeye çalışmalıdır...” (Ö20)

“...Bazen öğretmenler de yorulabilir. Duygularını saklamakta, çocuklara göstermemekte zorlanıyor olabilirler. Mesela aşırı üzgün olduğu bir gündür. Bu durumda sınıfta planladığı programda devam etmek zor olacaktır. Sınıfı o an için yönetmek zor olabilir. Çünkü kendini sınıfa ait hissetmeyebilir...” (Ö5)

Okul Öncesi Eğitim Sınıflarında Lider Öğretmenliğe İlişkin Katılımcıların Görüş ve Önerileri

Bu başlık altında katılımcıların okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmenliğe ilişkin görüş ve önerileri incelenmiştir. Katılımcıların okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmenliğe ilişkin görüş ve önerileri kategorilere ayrılarak frekans dağılımlarıyla birlikte Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 5. Okul Öncesi Eğitim Sınıflarında Lider Öğretmenliğe İlişkin Katılımcıların Görüş ve Önerileri

Kategoriler	Görüşler ve Öneriler	Görüş Sayısı	f
Tutum ve Değerlere İlişkin	<ul style="list-style-type: none"> • Olumlu kişilik özellikleri (sakin, sabırlı olma vb.) güçlendirilmeli (Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö7, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö19, Ö20, Ö22, Ö25, Ö27, Ö30, Ö32) • Kişisel ve mesleki gelişim güçlendirilmeli (Ö5, Ö8, Ö9, Ö13, Ö17, Ö20, Ö24, Ö26, Ö29, Ö31) • Çocuklar, aileler, meslektaşlar ve çevre ile etkili iletişim kurulmalı, işbirliği içinde olunmalı (Ö3, Ö6, Ö11, Ö23, Ö25, Ö26, Ö28, Ö29, Ö33) • Fayda sağlamak için çaba gösterilmeli (Ö2, Ö3, Ö7, Ö8, Ö17) • Mesleki etik ilkelere uygun davranışlarda bulunulmalı (Ö10, Ö16, Ö19, Ö21, Ö26) • Mesleğe bağlı olunmalı (Ö2, Ö11, Ö15, Ö25) • Fark yaratmak için çalışılmalı (Ö15, Ö26, Ö34) • Zorlukların üstesinden gelmek için çaba sarf edilmeli (Ö23, Ö25, Ö30)	8	57
Çocuklara İlişkin	<ul style="list-style-type: none"> • Çocukların gelişimini destekleyici tutum ve davranışlar sergilemeli (Ö1, Ö2, Ö6, Ö12, Ö16, Ö19, Ö22, Ö23, Ö24, Ö27, Ö31) • Her durumda çocukların yüksek yararını gözetmeli (Ö10, Ö14, Ö16, Ö18) • Çocukların gelişimleri takip edilmeli (Ö1, Ö11, Ö29)	3	18
Eğitim- Öğretime İlişkin	<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenme ve öğretme süreci etkili bir şekilde yönetilmeli (Ö11, Ö17, Ö20, Ö23, Ö25, Ö26, Ö28, Ö34) • Gerekğinde program esnetilmeli (Ö19, Ö22)	2	10
TOPLAM		14	85

Tablo 5'te görüldüğü gibi *tutum ve değerlere ilişkin, çocuğa ilişkin, eğitim - öğretime ilişkin* olmak üzere katılımcılar üç farklı kategoride görüş ve öneri sunmuşlardır. Katılımcılar en çok (f=57) tutum ve değerlere ilişkin görüş ve öneride bulunmuştur. Bu kategoride sekiz başlıkta görüş ve öneri kodlanmıştır. Bunlardan; okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmen "Olumlu kişilik özellikleri (sakin, sabırlı olma vb.) güçlendirilmeli" görüşü (n=18) öne çıkmıştır. Katılımcıların "Kişisel ve mesleki gelişimini güçlendirilmeli" görüşü de (n=10) dikkat çekmektedir. Dokuz katılımcı ise okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmen "Çocuklarla, ailelerle, meslektaşlarıyla ve çevresiyle etkili iletişim kurulmalı, işbirliği içinde olunmalı" önerisinde bulunmuştur. Beşer katılımcı okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmen "Fayda sağlamak için çaba gösterilmeli", "Mesleki etik ilkelere uygun davranışta bulunulmalı" önerilerini geliştirmiştir. Bunlara ek olarak; okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmenin mesleğine bağlı olması (n=4), fark yaratmaya çalışması (n=3), zorlukların üstesinden gelmek için çabalaması (n=3) gerektiği yönünde önerilerde bulunulmuştur. Katılımcı görüşlerinden bazıları daha anlaşılır olması adına aşağıda verilmiştir.

"...Öğretmen zorlansa bile asla vazgeçmemelidir. İdealistliğini çürütecek tükenmiş insanlardan uzaklaşmalıdır. Her zaman elinden gelenin en iyisini yapmalıdır. Her çocuğa eşit sevgi göstermeli, ayrımcılık yapmamalıdır. Bazen diğer çocuklara ne kadar sempati duyarsa duysun her çocuğa aynı davranmalıdır. Özel gereksinimli çocuklar hariç..." (Ö30)

"...Öğretmen asla sabırlı olmaktan vazgeçmemelidir. Sabırlı olmadığı sürece diğer tüm şeyler eksik kalabilir. Sabretmeli çabalamalı ve asla umut etmekten vazgeçmemelidir. Okul öncesi öğretmeni olarak bizler her zorluğun üstesinden gelebiliriz. Mesleğimize bağlı olmalı, mesleğimizi sevmeliyiz..."

(Ö22)

“...Bir okul öncesi öğretmeni etkili bir lider olabilmek için öncelikle doğru meslekte olduğuna emin olmalıdır. Çünkü bu meslek çocuk sevgisi sabır ve empati gerektiren bir meslektir. Bu özelliklere sahip değilse öğretmen mesleğini doğru ve severek yapmayacaktır...”(Ö15)

Tablo 5’te kodlanan bir diğer kategorinin çocuklara ilişkin olduğu görülmektedir. Bu kategoride birbirinden farklı üç görüşün frekans dağılımının (sıklık) 18 olduğu görülmektedir. Bu kategoride okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmenliğe ilişkin çocukların gelişimini destekleyici tutum ve davranışların sergilenmesi (n=11), çocukların gelişimlerinin takip edilmesi (n=4), her durumda çocukların yüksek yararının gözetilmesi (n=3) önerilerinde bulunulmuştur. Daha anlaşılır olması açısından katılımcı görüşlerinden derlenen bazı doğrudan alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

“... Bence lider bir öğretmen öncelikle sınıfındaki her bir çocuğu iyi tanımalıdır” (Ö29)

“...Çocukların faydası için çalışmalı ve çabalamalıdır. Her zaman için onların yüksek yararını gözetmelidir. Çocuklar için koyduğu hedefleri yerine getirmede kararlı bir duruş sergilemelidir. Yapılan etkinlik ve çalışmalarda çocukları geliştirmek için çabalamalıdır. Çocuğu öncelik haline getirmelidir...” (Ö10)

Tablo 4’te kodlanan son kategorinin ise eğitim-öğretime ilişkin olduğu görülmektedir. Bu kategoride “Öğrenme ve öğretme süreci etkili bir şekilde yönetilmeli” (n=8), “Gerektiğinde program esnetilmeli” (n=2) önerilerinde bulunmuşlardır. Daha açıklayıcı olması amacıyla aşağıda doğrudan alıntılarla verilmiştir.

“...Öğretmen sınıf rutinleri oluşturmalı ortak hedefler oluşturmalı çocukların katkılarını onaylamalı. Programı uygularken zamanı iyi yönetmeli. Planlı programlı olmalıdır. Çocukların dikkatini etkinliklere çekebilmelidir. Ani gelişen olaylar karşısında hızlı ve pratik çözümler üretebilmelidir...” (Ö23)

“...Gerektiğinde günlük akışta anında değişiklikler yapabilmeli çocukların ilgi ve istekleri doğrultusunda farklı etkinlik planlarına farklı etkinliklere geçebilmelidirPlanladığı etkinlik çocukların ilgisini çekmedi ise o etkinliği uygulamak için zorlamamalıdır o anda yaratıcı çözümler üreterek çocukların ilgisini çekebilecek bir etkinliğe geçiş yapmalıdır...” (Ö19)

TARTIŞMA ve SONUÇ

Okul öncesi eğitimde lider öğretmenliğe odaklanan bu araştırmada öğretmen adaylarının görüşlerinden hareketle; lider öğretmenin kim olduğu, hangi özellikleri taşıdığı, hangi durumlarda zorlandığı sorularına yanıt aranmış, okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmenliğe ilişkin görüş ve önerilere yer verilmiştir. Bu araştırmanın; okul öncesi eğitim sınıflarının yönetimi, okul öğretmenlerinin liderlik becerilerinin desteklenmesi, geliştirilmesi gibi konularda yol gösterici olacağı, alanda yapılacak olan diğer araştırmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Okul öncesi eğitim sınıflarında öğretmenin liderlik rollerine sahip olması, başka bir ifadeyle mesleğini lider öğretmenlik rolleriyle bütünleştirerek sürdürmesi önemlidir. Yaşamın ilk yıllarını kapsayan okul öncesi dönemde çocukların, ailelerin ve toplumun okul öncesi öğretmenin liderliğine ihtiyaç duyduğu bir gerçektir. Çocukların hayata daha iyi bir başlangıç yapabilmesi, bilgi ve becerilerini geliştirebilmesi, ebeveynlere ihtiyaç duydukları rehberliğin ve desteğin sağlanması, nitelikli eğitime erken yaşlardan itibaren erişilebilmesinde fayda için çabalayan lider okul öncesi öğretmenin rolü büyüktür. Bu çalışmanın okul öncesi eğitim alanında çalışmalar yürüten eğitimcilere de yol göstereceği düşünülmektedir.

Çalışmada ilk olarak katılımcılardan okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmen kavramını tanımlamaları istenmiştir. Katılımcıların tamamı *okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmenliğe ilişkin tanımlamalar* yapmıştır. Yapılan tanımlarda okul öncesi öğretmenin daha çok mesleki özelliklerine vurgu yapılmış, sevgi dolu, sabırlı olma gibi kişisel özelliklerine ilişkin ifadelere de yer verilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmen; çocukları geliştirme, mesleki açıdan kendini geliştirme, öğrenme ve öğretme sürecini yönetme, çocukları tanıma, iletişim ve işbirliğine açık olma, olumlu sınıf iklimi oluşturma, meslek etiğine sahip olma, mesleki bilgi ve becerilere sahip olma gibi mesleki özelliklerin yanında sevgi dolu, sabırlı olma gibi olumlu kişilik özellikleri taşıyan, çevresiyle olumlu ilişkiler geliştiren, çevresine yol gösteren ve fark yaratan kişidir. Lider öğretmenliğe ilişkin alanyazında yer alan açıklama ve tanımlamalarda bu araştırmada elde edilen bulgularla örtüşen ifadelerin olduğu görülmektedir. Örneğin; Can (2013) sınıfta bir lider olarak öğretmenin; grubun ortak hedefleri doğrultusunda işbirliği yapmalarını özendirici davranışlar sergilediğini, öğrencileri motive ederek desteklediğini, meslektaşlarına ve öğrencilerine karşı saygılı olmaya ve onların duygu ve gereksinimleri ile ilgilenmeye çalıştığını, öğrencilerinin bireysel farklılıklarını öğrenerek buna uygun öğrenme yaşantılarını düzenlediğini ve farklılıklara saygı duyduğunu ifade etmiştir. Çakırer (2017) ise “Lider öğretmen; iletişim ustasıdır, zamanı yönetir, empatik ve sempattir, öğrencilerini güçlü kılar, proaktiftir, iyimserdir, çözümün bir parçasıdır, öğrencilerine güç katar, içtendir, keyif verir, alçak gönüllüdür, sürekli kendini geliştirme peşindedir” ifadeleriyle lider öğretmeni betimlemektedir.

Okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmenin sahip olması gereken özelliklere ilişkin elde edilen araştırma sonuçlarına göre okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmen mesleki bilgi ve becerilerin yanında bazı tutum ve değerlere de sahip olmalıdır. Daha ayrıntılı bir ifadeyle, okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmen; öğrenme ve öğretme sürecini, zamanı ve programı etkili bir şekilde yönetme, çocukların davranışlarını değerlendirme ve yönetme, etkili iletişim, toplantı yönetimi, stres ve kriz yönetimi gibi becerilerinin yanında mesleki etik değerler ile olumlu kişilik özelliklerine (sabırlı, sakin, sevgi dolu olma vb.) sahip olma, kişisel ve mesleki yönden kendini geliştirme, meslektaşlarıyla ve ailelerle işbirliği içinde olma ve her durumda çocukların yüksek yararını gözetme gibi özellikleri taşınmalıdır. Alanyazında benzer sonuçlar içeren araştırmalar bulunmaktadır (Can, 2009; Çeküç, 2008; Gündüzalp & Şener, 2018). Çeküç (2008) lider öğretmen yeterliliklerini incelediği araştırmasının sonuç bölümünde; araştırmaya katılan lider öğretmenlerin çoğunun meslektaşlarıyla grup çalışması yaptığını, bilgilerini diğer öğretmenlerle paylaşmayı tercih ettiğini, mesleğini şimdi ve önceki dönemlerde bırakmayı düşünmediklerini mesleklerini çok sevdiğini belirtmiştir. Aynı araştırmada lider

öğretmenlerin; dürüstlük, çalışkanlık, neşeli olma ve güler yüzlülük, yardımseverlik, paylaşımcılık gibi olumlu kişilik özelliklere sahip olmanın yanında adalet ve eşitlik gibi etik ilkeleri de benimsedikleri sonucuna da ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarının görüşlerinden yola çıkarak lider öğretmenlerin özelliklerini ortaya koymayı amaçladıkları araştırmalarında Gündüzalp & Şener (2018), lider öğretmenlerin öğrencilere sıcak davranarak, meslektaşlarıyla ve velilerle sürekli iletişim ve işbirliği halinde olarak, donanımlı bir sınıf ortamı oluşturarak, mesleğinin gerektirdiği yeterlilikleri taşıyarak liderlik rollerine yerine getirdiklerini belirtmektedirler. Can (2009) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları bu çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Adı geçen araştırmada öğretmen liderlerin özelliklerinden bazıları; öğretmenlik mesleğini sevmek, mesleğin gerektirdiği etkinlikleri yapmak, öğrencilerle iletişim kurabilmek, öğrencileri severek onları derse güdelemek, sınıf yönetiminde öğrencileri etkilemek, adil ve güvenilir olmak, sınıf kontrolünü sağlayarak sınıfı iyi yönetmek, kendini geliştirmek, iyi bir model olmak şeklinde sıralanmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre; öğretim ortamıyla ilişkili, ailelerle ve çocuklarla ilgili, mesleki becerilerle ilişkili olan ve kişiye özgü bazı durumlar *okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmeni zorlayan durumlardır*. Daha ayrıntılı bir ifadeyle; (i) okuldaki imkânların sınırlı olması, (ii) okul yönetimiyle yaşanan sorunlar, (iii) okul iklimi, (iii) ailelerle iletişim, (iv) ailelerin olumsuz tutum ve davranışları, (v) özel gereksinimli çocukların ihtiyaçları, (vi) çocuklara ilişkin var olan özel durumlar (sağlık, farklı kültür vb.), (vii) çocukların okula uyumu/okulun ilk günleri, (viii) davranış yönetimi, (ix) sınıf yönetimi, (x) deneyim eksikliği, (xi) duygu yönetimi, (xii) mizaç, tutum ve değerler, (xiii) yeniliklere ve gelişime kapalı olmak gibi durumların okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmeni zorladığı sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında bu sonuçlarla örtüşen bulguların olduğu çalışmalara rastlanmıştır (Tahir ve ark., 2020; Zinn, 1997). Tahir ve ark. (2020) tarafından yapılan araştırmada katılımcılar okul yöneticileri tarafından karar alma konusunda lider öğretmenlere sınırlı fırsatlar tanındığını belirtmişlerdir. Yine aynı araştırmada öğretmenlerin zayıf yönleri (deneyim eksikliği, isteksizlik vb.) lider öğretmenlikte yaşanan zorluklardan biri olarak nitelendirilmiştir. Zinn (1997) statükoyu koruma kaynaklı endişelerle öğretmenlerin liderlik davranışlarına yönetim tarafından izin verilmemesinin lider öğretmenliğin önündeki en büyük engellerden biri olduğunu belirtmektedir.

Araştırma sonucunda; okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmenliğe ilişkin tutum ve değerler, çocuklar, eğitim ve öğretimle ilişkili *görüş ve öneriler* ortaya çıkmıştır. Okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmenliğe ilişkin ortaya çıkan görüş ve öneriler şu şekildedir: Okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmenlik için;

- Olumlu kişilik özellikleri (sakin, sabırlı olma vb.) güçlendirilmeli,
- Kişisel ve mesleki gelişim güçlendirilmeli,
- Çocuklar, aileler, meslektaşlar ve çevre ile etkili iletişim kurulmalı, işbirliği içinde olunmalı
- Fayda sağlamak için çaba gösterilmeli
- Mesleki etik ilkelere uygun davranışlarda bulunulmalı
- Mesleğe bağlı olunmalı
- Fark yaratmak için çalışılmalı

- Zorlukların üstesinden gelmek için çaba sarf edilmeli
- Çocukların gelişimini destekleyici tutum ve davranışlar sergilenmeli
- Her durumda çocukların yüksek yararı gözetilmeli
- Çocukların gelişimleri takip edilmeli
- Öğrenme ve öğretme süreci etkili bir şekilde yönetilmeli
- Gerektiğinde program esnetilmeli

Sonuç olarak her çocuğun hayata daha iyi bir başlangıç yapabilmesi, çocukların gelişimlerinin desteklenerek ailelere rehber olunması, okul öncesi eğitim programının etkili bir şekilde uygulanması için okul öncesi eğitimde lider öğretmenlere duyulan ihtiyaç ortadadır. Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda okul öncesi eğitim sınıflarının yönetiminde lider öğretmen; öğrenme ve öğretme sürecini etkili bir şekilde yöneten, çocukları gözlemleyerek onları geliştirmeye çalışan, mesleki bilgi ve becerilere sahip olan ve kendini sürekli geliştiren, çevresiyle etkili iletişim ve işbirliği kuran, olumlu ilişkiler geliştiren, meslek etiği çerçevesinde hareket eden, olumlu kişilik özellikleriyle rol model olan, yol gösteren ve fark yaratan bir eğitim lideri olarak tanımlanabilir.

ÖNERİLER

Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması, eğitimde etkili uygulamaların yapılabilmesi için öğretmenler geleneksel rollerinin dışına çıkmalı ve lider öğretmenliğin gerektirdiği rolleri mesleğe taşımalıdır. Bunu sağlayabilmek için; okul öncesi eğitimde yönetim ve liderlik konularına dikkat çekilmeli, hizmet öncesinde ve hizmet içinde yönetim ve liderliğe ilişkin eğitimlere daha çok yer verilmelidir.

Bu çalışmada; okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmenin tanım ve özelliklerine ilişkin elde edilen bulgularda öğretmenlerin mesleki özelliklerinin yanında kişilik özelliklerine de katılımcılar tarafından vurgu yapılmıştır. Dolayısıyla okul öncesi eğitim öğretmenlerinin yetişmesinde, mesleki bilgi ve becerilerin yanında tutum ve değerleri geliştirecek eğitim çalışmalarına da yer verilmelidir.

Okul öncesi eğitim sınıflarında lider öğretmenlerin yaşadıkları zorlukların üstesinden gelebilmeleri için; onları motive edecek, mesleki bağlılıklarını güçlendirecek politikalar geliştirilmelidir. Öğretmenlerin daha iyi şartlarda, kalabalık olmayan sınıflarda, yardımcı öğretmen/yardımcı personel desteğiyle çalışmalarını sağlamalı, bu konuda gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Okul öncesi eğitimde yönetim ve liderliğe ilişkin araştırmalar yaygınlaştırılmalıdır.

ETİK METNİ

“Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazara aittir.” Bu araştırma için Bartın

Üniversitesi Sosyal Bilimler Etik Kurulu'ndan 29.03.2023 tarih ve E-23688910-050.01.04-2300030973 sayılı etik kurul izni alınmıştır.

Yazarın Katkı Oranı Beyanı: Yazarın katkı oranı %100'dür.

KAYNAKÇA

- Avolio, B. J., Reichard, R. J., Hannah, S. T., Walumbwa, F. O., & Chan, A. (2009). A meta-analytic review of leadership impact research: Experimental and quasi-experimental studies. *The Leadership Quarterly*, 20(5), 764–784.
- Aydın, O. (2022). *Kuramdan uygulamaya lider öğretmenlik uygulaması: Lider özel eğitim öğretmenlerinin genel eğitim öğretmenlerinin mesleki gelişimlerine ve kaynaştırma öğrencilerinin başarılarına olan etkisi*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Barth, R. S. (2001). Teacher leader. *Phi delta kappan*, 82(6), 443-449.
- Başak, Z. (2022). *Pandemi dönemi uzaktan eğitim uygulamalarında öğretmen liderliği: Fenomenolojik bir araştırma*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Başaran, İ. E. (2008). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ekinoks Yayınevi.
- Bennis, W. (2009). *On becoming a leader*. Basic Books.
- Can, N. (2013). *Öğretmen liderliği*. Pegem Akademi
- Can, N. (2009). Öğretmenlerin sınıfta ve okulda liderlik davranışları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 8(2), 385 -399.
- Carver, C. L. (2016). Transforming identities: The transition from teacher to leader during teacher leader preparation. *Journal of Research on Leadership Education*, 11(2), 158-180.
- Corbin, J. & Strauss, A. (1990). Grounded theory research: procedures, canons and evaluative criteria. *Qualitative Sociology*, 13(1), 3-21.
- Creswell, J. W. (2021a). Beş nitel araştırma yaklaşımı. S. B. Demir ve M. Bütün (Çev. Ed.) ve M. Aydın (Çev.), *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (6. Baskı, s. 71-112) içinde. Siyasal Kitabevi. (Orijinal eserin yayın tarihi 2013, 3. Baskı).
- Creswell, J. W. (2021b).Veri analizi ve sunumu. S. B. Demir ve M. Bütün (Çev. Ed.) ve A. Bacanak (Çev.), *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (6. Baskı, s. 181-214) içinde. Siyasal Kitabevi. (Orijinal eserin yayın tarihi 2013, 3. Baskı).
- Çakırer, M. A. (2017). *Lider öğretmen*. Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Çeküç, S. (2015). *Lider öğretmen yeterliliklerinin incelenmesi üzerine empirik bir araştırma*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Dağ, İ., & Göktürk, T. (2014). Sınıf yönetiminde liderlik ve liderliğin sınıf yönetimine katkıları. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 27, 171-184.
- Gardner, H. (1995). *Leading minds: An anatomy of leadership*. Basic Books, A Division of HarperCollins Publishers, Inc.

- Gülbahar, B. (2018). Ortaokul öğretmenlerinin sınıf içi lider öğretmenlik becerilerine ilişkin algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 1-28.
- Gündüzalp, S., & Şener, G. (2018). Öğretmen adaylarına göre lider öğretmen. *Journal of International Social Research*, 11(61), 668-680.
- Gürkan, T. (2008). Erken çocukluk dönemi ve okulöncesi eğitim. In Ş. Yaşar. (Ed.), *Okulöncesi eğitime giriş* (p. 1-19). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Güven, Y. (2015). *Lider öğretmenlerin okul kültürüne etkileri*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Harris, A. (2005). Teacher leadership: More than just a feel-good factor?. *Leadership and policy in schools*, 4(3), 201-219.
- Hunzicker, J. (2017). From teacher to teacher leader: A conceptual model. *International journal of teacher leadership*, 8(2), 1-27.
- Kent, A. M., Green, A. M., & Feldman, P. (2012). Fostering the success of new teachers: Developing lead teachers in a statewide teacher mentoring program. *Current Issues in Education*, 15(3), 1-18.
- Muijs, D., & Harris, A. (2003). Teacher leadership—Improvement through empowerment? An overview of the literature. *Educational management & administration*, 31(4), 437-448.
- Miles, M.B. & Huberman, M. (2019). Analizde ilk adımlar. S. Akbaba ve A. Ersoy (Çev. Ed.) ve A. Ersoy (Çev.). *Nitel veri analizi*. (3. Baskı, s. 50-89) içinde. Pegem Akademi. (Orijinal eserin yayın tarihi 1994, 2. Baskı).
- Oktay, A. (2002). *Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem*. Epsilon.
- Öqvist, A., & Malmström, M. (2016). Teachers' leadership: A maker or a breaker of students' educational motivation. *School Leadership & Management*, 36(4), 365-380.
- Özden, M. & Saban, A. (2019). Nitel araştırmalarda paradigma ve teorik temeller. A. Saban ve A. Ersoy (Ed.), *Eğitimde nitel araştırma desenleri* (s. 1-31) içinde. Anı Yayıncılık.
- Pellicer, L. O., & Anderson, L. W. (1995). *A handbook for teacher leaders*. Sage Publications.
- Şişman, M. (2011). *Eğitim bilimine giriş*. Pegem Akademi
- Şahin, S. (2011). Instructional leadership in Turkey and the United States: teachers perspectives. *Problems of Education in the 21th Century*, 34(34), 122-137.
- Tahir, L. M., Musah, M. B., Al-Hudawi, S. H. V., & Daud, K. (2020). Lider öğretmen olmak: Malezya'daki öğretmen adaylarının algı, hazırlık düzeyi ve zorlukları üzerine bir araştırma. *Eğitim ve Bilim*, 45(202), 283-310.
- Ustaoğlu, Y., & Bozkurt, A. T. (2022). Lider Öğretmen Roller ve Davranışların İncelenmesi: Nitel Bir Araştırma. *Harran Maarif Dergisi*, 7(1), 46-68.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Zembat, R. (2005). Okul öncesi eğitimde nitelik. A. Oktay ve Ö. P. Unutkan (Ed.), *Okul öncesi eğitimde güncel konular* (s. 25-44) içinde. Morpa Kültür Yayıncılık.
- Zinn, L. F. (1997). *Supports and barriers to teacher leadership: Reports of teacher leaders*. University of Northern Colorado.